

Täysistunto

Maanantai 24.6.2024 klo 12.03—15.21

Täysistunto alkoi klo 12.03. Täysistunto päättyi klo 15.21.

Puhetta johtivat puhemies Jussi Halla-aho (12.03—13.58) ja toinen varapuhemies Tarja Filatov (13.58—15.21).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Ilmoituksia

Puhemies Jussi Halla-aho: Ilmoitan, että asioiden käsittelyjärjestystä muutetaan siltä osin, että asiakohdat 5 ja 6 vaihtavat keskinäistä järjestystään.

2.1. Hallituksen esitykset

Valtioneuvosto on 20.6.2024 antanut hallituksen esitykset HE 73—75/2024 vp.

2.2. Valtioneuvoston selonteot

Valtioneuvosto on 20.6.2024 antanut eduskunnalle selonteon VNS 3/2024 vp ulko- ja turvallisuuspolitiikasta.

3. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan täydennysvaali

Vaali VAA 27/2024 vp

Vaaleja

Eduskunta valitsi sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäseneksi edustaja Markku Siposen.

4. Liikenne- ja viestintävaliokunnan täydennysvaali

Vaali VAA 28/2024 vp

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

Vaaleja

Eduskunta valitsi liikenne- ja viestintävaliokunnan varajäseneksi edustaja Eerikki Viljasen.

5. Välikysymys ministeri Wille Rydmanin asemasta

Välikysymys VK 6/2024 vp

Pöytäkirjan liite Epäluottamusehdotukset 20.6.2024 Liite 5A

Ainoa käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Nyt tehdään päätös edustaja Timo Furuholmin ynnä muiden välikysymyksestä ministeri Wille Rydmanin asemasta. Keskustelu asiasta päättyi 20.6.2024 pidetyssä täysistunnossa.

Keskustelussa edustaja Timo Furuholm on edustaja Timo Harakan kannattamana tehnyt ehdotuksen epäluottamuslauseen antamisesta ministeri Rydmanille. Lisäksi keskustelussa edustaja Antti Kurvinen on edustaja Hanna Kososen kannattamana tehnyt ehdotuksen epäluottamuslauseen antamisesta valtioneuvostolle. Ehdotukset on monistettuna jaettu edustajille. (Pöytäkirjan liite 5A) — Selonteko ruotsiksi.

Tulkki esitti selonteon ruotsiksi.

Selonteko hyväksyttiin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Ehdotuksista on äänestettävä. Ensin äänestetään edustaja Furuholmin ehdotuksesta. Seuraavaksi äänestetään siitä, nauttiiko valtioneuvosto eduskunnan luottamusta.

Äänestysjärjestys hyväksyttiin.

Luottamuslause ministeri Wille Rydmanille ”jaa”, Timo Furuholmin ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 92, ei 76, tyhjiä 3; poissa 28 (äänestys 22).

Eduskunta päätti, että ministeri Wille Rydman nauttii eduskunnan luottamusta.

Luottamuslause valtioneuvostolle ”jaa”, Antti Kurvisen ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 92, ei 76, tyhjiä 2; poissa 29 (äänestys 23).

Eduskunta päätti, että valtioneuvosto nauttii eduskunnan luottamusta.

Asian käsittely päättyi.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2024 toiseksi lisätalousarvioksi

Hallituksen esitys HE 54/2024 vp

Lisätalousarvioaloite LTA 1-4/2024 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 12/2024 vp

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

Ainoa käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 12/2024 vp. Yleiskeskustelu asiasta päättyi 19.6.2024 pidetyssä täysistunnossa.

Nyt ryhdytään lisätalousarvioehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Tehtiin seuraavat lisätalousarviota koskevat, hyväksytyn menettelytavan mukaisesti keskustelunsa kirjallisina jätetyt, edustajille monistettuina ja numeroituina jaetut ehdotukset:

1. Hanna Sarkkinen (vas) Minja Koskelan (vas) kannattamana 23.10.88: Lisätään 200 000 euroa, koska kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja tuottavasta A-Kruunu Oy:stä ei tule luopua. (Vastalause 4)
2. Hanna Sarkkinen (vas) Minja Koskelan (vas) kannattamana 23.10: Lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus säilyttää valtion vähimmäisomistusosuuden A-Kruunussa, VR:ssä ja Finaviassa 100 prosentissa sekä Postissa ja Gasumissa 50,1 prosentissa.” (Vastalause 4)
3. Hanna Sarkkinen (vas) Minja Koskelan (vas) kannattamana 23.10: Lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus käyttää omistajavaltaansa aktiivisesti yhteiskunnallisen kokonaisedun varmistamiseen ja kestävästä siirtymästä vauhdittamiseen ja päivittää yhtiökohtaiset omistajaintressit tämän tavoitteen mukaisiksi.” (Vastalause 4)
4. Hanna Sarkkinen (vas) Minja Koskelan (vas) kannattamana 23.10: Lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että valtio-omistaja toimii aktiivisesti sen varmistamiseksi, että Suomessa on kattava, luotettava, kohtuuhintainen ja ekologisesti kestävä raideliikenne.” (Vastalause 4)
5. Markus Lohi (kesk) Eeva Kallin (kesk) kannattamana 30.10.64: Lisätään 10 000 000 euron määräraha maaseutuyritysten energiainvestointien rahoitukseen. (Vastalause 2)
6. Markus Lohi (kesk) Eeva Kallin (kesk) kannattamana 30: Lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus peruuttaa hallitusohjelman CAP-suunnitelmaan kohdistuvan säästön kokonaisuudessaan.” (Vastalause 2)
7. Pekka Aittakumpu (kesk) Hanna-Leena Mattilan (kesk) kannattamana 31.10.77: Lisätään 3 600 000 euroa valtatie 4:n ohikulkutien tiesuunnitelman laatimiseen. (LTA 1)
8. Mikko Savola (kesk) Antti Kurvisen (kesk) kannattamana 31.10.77: Lisätään 4 992 000 euroa Suupohjan radan suunnitteluun. (LTA 2)
9. Timo Mehtälä (kesk) Pekka Aittakummun (kesk) kannattamana 31.10.77: Lisätään 14 000 000 euroa valtatie 27 Ylivieskan eteläisen ylikulkusillan uusimiseen. (LTA 4)

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

10. Hanna Sarkkinen (vas) Minja Koskelan (vas) kannattamana 35.01.01: Momentin perusteluista poistetaan A-Kruunu Oy:n myynnin mahdollistavat osiot sekä maininta 200 000 euron varaamisesta A-Kruunun myynnistä aiheutuviin menoihin. (Vastalause 4)

11. Markus Lohi (kesk) Eeva Kallin (kesk) kannattamana 11.04.01: Lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee välittömästi uuden esityksen, jolla se kohtuullistaa yleisen arvonlisäveron ja vakuutusmaksuveron korotuksen siten, että veroprosentiksi asetetaan pohjoismaisen linjan mukainen 25 prosenttia, ja siirtää samalla veron tulemaan voimaan 1.1.2025.” (Vastalause 2)

13. Hanna Sarkkinen (vas) Minja Koskelan (vas) kannattamana 11.04.01: Lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus luopuu suunnitelmistaan korottaa yleinen arvonlisäverokanta 25,5 prosenttiin ja siirtää useimmat 10 prosentin verokannassa olevat tavarat ja palvelut 14 prosentin verokantaan.” (Vastalause 4)

14. Hanna Sarkkinen (vas) Minja Koskelan (vas) kannattamana 11.04.01: Lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus muuttaa veropoliittista linjaansa oikeudenmukaisemmaksi, enemmän suurituloisimpia ja varakkaimpia osallistavaksi ja ympäristöystävällisemmäksi.” (Vastalause 4)

15. Pia Viitanen (sd) Suna Kymäläisen (sd) kannattamana yleisperustelut: Lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus kohtuullistaa historiallisen rajua arvonlisäveron korotustaan siten, että yleinen arvonlisäverokanta nostetaan vain 1 prosenttiyksiköllä 25 prosenttiin.” (Vastalause 1)

16. Pia Viitanen (sd) Suna Kymäläisen (sd) kannattamana yleisperustelut: Lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että yleisen arvonlisäveroprosentin korotus viivästytetään astumaan voimaan vasta 1.1.2025, jotta yritykset ja kuluttajat ehtivät valmistautua ja sopeutua muutokseen, jolloin sen haittavaikutukset voidaan minimoida.” (Vastalause 1)

17. Pia Viitanen (sd) Suna Kymäläisen (sd) kannattamana yleisperustelut: Lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus purkaa etuuksien indeksijäädytykset yleisen arvonlisäveroprosentin korotuksen yhteydessä haavoittuvaisemmassa taloudellisessa asemassa olevien kotitalouksien toimeentulon turvaamiseksi.” (Vastalause 1)

18. Pia Viitanen (sd) Suna Kymäläisen (sd) kannattamana yleisperustelut: Lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi valmistelemaan asuntopoliittikan merkittävää tehostamista kohtuuhintaisen asuntotuotannon lisäämiseksi ja alan kriisin helpottamiseksi sekä peruu Valtion asuntorahastoa heikentävät toimensa ja suuret leikkaukset erityisryhmien investointiavustukseen.” (Vastalause 1)

19. Pia Viitanen (sd) Suna Kymäläisen (sd) kannattamana yleisperustelut: Lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus luopuu hankkeestaan myydä omistuksensa A-Kruunu Oy:ssä ja varmistaa yhtiön edellytykset hoitaa asetettuja tehtäviään myös tulevaisuudessa.” (Vastalause 1)

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

20. Pia Viitanen (sd) Suna Kymäläisen (sd) kannattamana yleisperustelut: Lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsittelyyn toimet, joilla voidaan palata liikennepolitiikassa parlamentaarisen työryhmän linjaamalle uralle.” (Vastalause 1)

21. Krista Mikkonen (vihr) Inka Hopsun (vihr) kannattamana yleisperustelut: Lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin arvonlisäverotuksen uudistamiseksi siten, että arvonlisäverotus suosii kestävästä kulutuksesta ja kitkee ympäristö- ja terveyshaittoja ja vahvistaa valtion taloutta syventämättä köyhyyttä.” (Vastalause 3)

22. Krista Mikkonen (vihr) Inka Hopsun (vihr) kannattamana yleisperustelut: Lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ympäristölle haitallisten suorien tukien sekä verotukien karsimiseksi.” (Vastalause 3)

Mietintö ”jaa”, Hanna Sarkkisen ehdotus 1 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 103, ei 63; poissa 33 (äänestys 1). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Puhemies Jussi Halla-aho: Hanna Sarkkisen ehdotus 2 ja Pia Viitasen ehdotus 19 koskevat samaa asiaa, joten ensin äänestetään Hanna Sarkkisen ehdotuksesta 2 Pia Viitasen ehdotusta 19 vastaan ja sen jälkeen voittaneesta mietintöä vastaan.

Äänestysjärjestys hyväksyttiin.

1) Pia Viitasen ehdotus 19 ”jaa”, Hanna Sarkkisen ehdotus 2 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 150, ei 17; poissa 32 (äänestys 2). Tässä äänestyksessä voitti Pia Viitasen ehdotus 19.

2) Mietintö ”jaa”, Pia Viitasen ehdotus 19 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 105, ei 63; poissa 31 (äänestys 3). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Mietintö ”jaa”, Hanna Sarkkisen ehdotus 3 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 91, ei 77; poissa 31 (äänestys 4). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Mietintö ”jaa”, Hanna Sarkkisen ehdotus 4 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 90, ei 78; poissa 31 (äänestys 5). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Mietintö ”jaa”, Markus Lohen ehdotus 5 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 144, ei 24; poissa 31 (äänestys 6). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Mietintö ”jaa”, Markus Lohen ehdotus 6 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 153, ei 14; poissa 32 (äänestys 7). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Mietintö ”jaa”, Pekka Aittakummun ehdotus 7 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 153, ei 15; poissa 31 (äänestys 8). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Mietintö ”jaa”, Mikko Savolan ehdotus 8 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 149, ei 19; poissa 31 (äänestys 9). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

Mietintö ”jaa”, Timo Mehtälän ehdotus 9 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 150, ei 17; poissa 32 (äänestys 10). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Mietintö ”jaa”, Hanna Sarkkisen ehdotus 10 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 105, ei 63; poissa 31 (äänestys 11). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Puhemies Jussi Halla-aho: Samansisältöiset Markus Lohen ehdotus 11 ja Pia Viitasen ehdotukset 15 ja 16 sekä Hanna Sarkkisen ehdotus 13 koskevat samaa asiaa, joten ensin äänestetään Hanna Sarkkisen ehdotuksesta 13 Markus Lohen ja Pia Viitasen samansisältöisiä ehdotuksia 11, 15 ja 16 vastaan. Lopuksi äänestetään voittaneesta mietintöä vastaan.

Äänestysjärjestys hyväksyttiin.

1) Markus Lohen ehdotus 11 sekä Pia Viitasen ehdotukset 15 ja 16 ”jaa”, Hanna Sarkkisen ehdotus 13 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 149, ei 19; poissa 31 (äänestys 12). Tässä äänestyksessä voittivat Markus Lohen ehdotus 11 sekä Pia Viitasen ehdotukset 15 ja 16.

2) Mietintö ”jaa”, Markus Lohen ehdotus 11 sekä Pia Viitasen ehdotukset 15 ja 16 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 90, ei 78; poissa 31 (äänestys 13). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Mietintö ”jaa”, Hanna Sarkkisen ehdotus 14 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 99, ei 69; poissa 31 (äänestys 14). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Mietintö ”jaa”, Pia Viitasen ehdotus 17 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 105, ei 63; poissa 31 (äänestys 15). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Mietintö ”jaa”, Pia Viitasen ehdotus 18 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 104, ei 63; poissa 32 (äänestys 16). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Mietintö ”jaa”, Pia Viitasen ehdotus 20 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 105, ei 63; poissa 31 (äänestys 17). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Mietintö ”jaa”, Krista Mikkosen ehdotus 21 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 105, ei 63; poissa 31 (äänestys 18). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Mietintö ”jaa”, Krista Mikkosen ehdotus 22 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 104, ei 63; poissa 32 (äänestys 19). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 54/2024 vp sisältyvän ehdotuksen vuoden 2024 toiseksi lisätalousarvioksi mietinnön mukaisena. Eduskunta yhtiä valiokunnan ehdotukseen lisätalousarvioaloitteiden LTA 1—4/2024 vp hylkäämisestä. Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen vuoden 2024 toisen lisätalousarvion soveltamisesta.

Puhemies Jussi Halla-aho: Lopuksi päätetään epäluottamuslause-ehdotuksista. Edustaja Markus Lohi edustaja Eerikki Viljasen kannattamana ja edustaja Hanna Sarkkinen edustaja Timo Furuholmin kannattamana ovat tehneet ehdotukset epäluottamuslauseen antami-

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

sesta valtioneuvostolle. Ehdotukset sisältyvät edustajille jaettuun monistevihkoon. — Selonteko ruotsiksi.

1. Markus Lohi (kesk) Eerikki Viljasen (kesk) kannattamana ehdottaa: ”Eduskunta toteaa, että valtiovarainministeriön uusin talousennuste osoittaa, ettei pääministeri Orpon hallituksen vuoden 2024 toisen lisätalousarvion paniikkitoimenpide yleisen arvonlisäveron korottamiseksi auta pitämään Suomen julkista taloutta 3,5 prosentin rajan paremmalla puolella, koska hallitus on laiminlyönyt talouskasvun edellytysten vahvistamisen, toteuttanut varomattomasti veronalennuksia velkarahalla sekä yliarvioinut mahdollisuudet saavuttaa sosiaali- ja terveyspalveluista pikasäästöjä. Eduskunta toteaa, että ihmisten hyvinvoinnin ja talouden sijaan kasvussa ovat työttömyys ja konkurssit eikä julkista velkaantumista saada pysäytettyä. Tämän seurauksena hallituksen talouspolitiikalta ja yleisemminkin hallitusohjelman toteuttamiselta on putoamassa pohja pois, eikä hallitus siksi nauti eduskunnan luottamusta.” (Vastalause 2)

2. Hanna Sarkkinen (vas) Timo Furuholmin (vas) kannattamana ehdottaa: ”Petteri Orpon johtama hallitus on päättänyt pienentää valtion strategista omistajaroolia tavalla, jolla toteutuessaan on kauaskantoiset kielteiset seuraukset. Valtion rautatieyhtiö VR avataan yksityiselle voitontavoittelulle, mikä vaarantaa toimivan, kattavan, kohtuuhintaisen ja ekologisesti kestävänsä raideliikenteen Suomessa. Sama koskee Finaviaa. Valtion ohjausvallasta Postissa ja Gasumissa ollaan omistusrajojen laskun myötä valmiita pitkälti luopumaan. Lisätalousarviossa haetaan mandaattia kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja tuottavan, valtion kokonaan omistaman A-Kruunu Oy:n myymiselle, vaikka yhtiön toiminnan yhteiskunnalliset perusteet pikemmin vahvistuvat kuin heikkenevät. Tilanteessa, jossa meidän on kyettävä samanaikaisesti turvaamaan laadukkaat julkiset palvelut eri puolilla Suomea sekä toteuttamaan yhteiskunnan ja talouden nopea kestävä rakennemuutos, tulisi hallituksen vahvistaa strategista ja yhteiskunnan kokonaisuutta palvelevaa omistajapolitiikkaa. Kokoomuksen ja perussuomalaisten johtama hallitus toimii kuitenkin toisin valmistautuessaan valtion strategisen yhtiöomaisuuden myynteihin. Tämän vuoksi eduskunta katsoo, ettei hallitus nauti eduskunnan luottamusta.” (Vastalause 4)

Tulkki esitti selonteon ruotsiksi.

Selonteko hyväksyttiin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Ensin äänestetään Hanna Sarkkisen ehdotuksesta Markus Lohen ehdotusta vastaan ja lopuksi äänestetään siitä, nauttiiko valtioneuvosto eduskunnan luottamusta.

Äänestysjärjestys hyväksyttiin.

1) Markus Lohen ehdotus ”jaa”, Hanna Sarkkisen ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 160, ei 8; poissa 31 (äänestys 20). Tässä äänestyksessä voitti Markus Lohen ehdotus.

2) Luottamuslause valtioneuvostolle ”jaa”, Markus Lohen ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 93, ei 78; poissa 28 (äänestys 21).

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

Eduskunta päätti, että valtioneuvosto nauttii eduskunnan luottamusta. Asian käsittely päättyi.

7. Keskustelualoite yhdenvertaisuudesta, tasa-arvosta ja syrjimättömyydestä

Keskustelualoite KA 17/2024 vp

Keskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Päiväjärjestyksen 7. asiana on ajankohtaiskeskustelu yhdenvertaisuudesta, tasa-arvosta ja syrjimättömyydestä.

Ajankohtaiskeskustelun avaa keskustelualoitteen ensimmäinen allekirjoittaja edustaja Tytti Tuppurainen. Seuraavan puheenvuoron käyttää pääministeri Petteri Orpo. Tämän jälkeen voin myöntää harkitsemassani järjestyksessä vastauspuheenvuoroja. Vastauspuheenvuorot varataan täysistunnossa V-painikkeella. Keskusteluun varataan aikaa yksi tunti. — Edustaja Tuppurainen, olkaa hyvä.

Keskustelu

12.30 Tytti Tuppurainen sd: Arvoisa puhemies! Suomi on havahtunut huolestuttavaan ilmiöön. Maahamme on kehittynyt ilmapiiri, joka lietsoo ääriryhmien liikehdintää, eivätkä nämä ääriliikkeet ole erillään muusta yhteiskunnasta. Suomessa on huolestuttavan paljon ihmisiä, jotka antavat tukensa tai hiljaisen hyväksyntänsä äärioikeistolaiselle ideologialle ja viime kädessä jopa terrorismille. Ääriaatteet ovat osa poliittisten mielipiteiden jatkumoa, jossa toisessa päässä on valmius terrorismiin ja toisessa ovat yhdenvertaisuuden kyseenalaistavat poliittiset kannanotot, suvaitsemattomuuteen yllyttävät opit.

Viime vuosina Suomessakin on alettu lietsoa niin kutsuttua väestönvaihto- tai väestönmuutosteoriaa. [Perussuomalaisen ryhmästä: Näkyy tilastoissa!] Sen mukaan Euroopan, Suomenkin, väestöä ollaan vaihtamassa muualta tuleviin maahanmuuttajiin. Koska väestönmuutosväitteissä on kyse harhaisesta rotuopin saarnaamisesta, sen väittämiä on turha ottaa liian vakavasti. Kuitenkin on tarpeen sanoa, ettei se tietenkään perustu tosiasioihin. Esimerkiksi Ranska on ottanut maahanmuuttajia vastaan lähes kaikkialta maailmasta. Silti Ranska on ollut Ranska yli 1 500 vuotta, ja sellainen se on tulevaisuudessakin.

Väestönvaihto- ja väestönmuutosteoriat eivät ole pelkkää harmitonta jaarittelua. Ne ovat ideologinen, opillinen perusta väkivallanteoille. Jos niillä saadaan uskoteltua, että maamme ja kansamme olemassaolo on vaarassa, ei pidä ihmetellä, jos jotkut tarttuvat toimeen, tarttuvat aseisiin. Kansainväliset esimerkit ovat huolestuttavia, järkyttäviä: Yhdysvaltain Pittsburghissa joukkomurhattiin ihmisiä synagogassa ja Uuden-Seelannin Christchurchissa moskeijassa. Molemmissa tekijä sanoi taistelevansa väestönmuutosta vastaan. Suomessa suojelupoliisi on arvioinut näiden ajatusten innoittamien äärioikeistolaisten muodostavan terrorismiuhan. Yksittäisiä toimijoita onkin löytynyt eri puolilta maata. Viimeisin perusteltu epäily liittyy Oulussa tapahtuneisiin väkivallantekoihin.

Arvoisa puhemies! Viime vuosikymmeninä vakavin väkivaltarikollisuus on vähentynyt. Viime vuonna henkirikosten määrä oli alhaisin vuosikymmeniin. Silti väkivaltarikollisuus, olipa tekijä tai uhri kuka tahansa, on yhä yhteiskunnallinen ongelma. Myös yksilötasolla jokainen väkivallanteko on traaginen. Kaikki toimet syrjäytymisen ehkäisystä rikosoikeudelliseen vastuuseen on käytettävä väkivaltarikollisuuden torjumiseen. Tässä kes-

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

kustelussa ei kuitenkaan ole kysymys vain väkivaltarikollisuudesta. Kysymys on kaikkien Suomessa asuvien ihmisten yhdenvertaisuudesta ja oikeudesta turvallisuuteen. Keskustelun siirtäminen väkivaltarikollisuuteen on tosiasiaa vain yritys vaihtaa puheenaihetta.

Arvoisa puhemies! Keskustelualoitteen tekijät toivovat kaikkien poliittisten toimijoiden, kaikkien mielipidevaikuttajien sitoutuvan periaatteisiin ihmisten yhdenvertaisuudesta, tasa-arvosta ja syrjimättömyydestä. Kansanedustajilla on erityinen vastuu rakentaa yhdenvertaista Suomea sekä puheillaan että teoillaan — Suomea, joka tuomitsee kaiken väkivaltaisen liikehännän; Suomea, jossa jokainen voi elää turvassa ihonväristä, uskonnosta ja syntymäpaikasta riippumatta. On tullut aika sisäisestä turvallisuudesta vastaavan sisäministeriön ja rikoslainsäädännön uudistamisesta vastaavan oikeusministeriön valmistella vihapuheen ja maalittamisen sanktiointi tekijöiden saattamiseksi vastuuseen. Olkaamme näistä asioista yhtä mieltä. Tämä ei kavenna sananvapautta ja poliittisen toiminnan vapautta. Meidän on mahdollista käydä keskustelua myös vaikeista asioista ja puhua niistä suoraan ilman, että yllytämme suvaitsemattomuuteen ja vihaan. Meillä riittää kyllä asioita, joista voimme olla eri mieltä ja antaa äänestäjille valinnanvaraa. Sitoutuminen yhdenvertaisuuteen ja syrjimättömyyteen suojelee ihmisiä, jotka kuuluvat Suomessa asuviin vähemmistöihin. Samalla se suojelee meitä kaikkia, koko yhteiskuntaa, sillä suvaitsemattomuus, joka johtaa väkivaltaan, ei pysähdy vähemmistöihin.

Arvoisa puhemies! Me olemme poliittisista eroista riippumatta kiitettävällä tavalla yksimielisiä Suomen ulkoisesta turvallisuudesta, ja hyvä niin. Aivan samalla tavalla meidän pitää löytää yksimielisyys maamme sisäistä turvallisuutta uhkaavan poliittisen kehityksen muuttamisessa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Pääministeri Orpo, viisi minuuttia, olkaa hyvä.

12.35 Pääministeri Petteri Orpo: Arvoisa puhemies! Oulun Kauppakeskus Valkeassa tehdyt puukotukset ovat herättäneet huolta koko Suomessa. Molemmissa puukotuksissa on poliisin mukaan viitteitä rasisisista motiiveista. Ensimmäisessä tapauksessa epäillyllä tekijällä on taustaa äärioikeiston toiminnassa. Toisessa tapauksessa epäiltynä oleva nuori on mahdollisesti pyrkinyt jäljittelemään ensimmäistä väkivallantekoa.

Hallitus tuomitsee Oulun väkivallanteot. Tällaiset teot eivät kuulu suomalaiseen yhteiskuntaan. Rasismi ja viharikokset kaikissa muodoissaan ovat tuomittavia aina. On tärkeää, että käymme näistä asioista täällä yhteistä keskustelua. On tärkeää, että yhdessä pyrimme löytämään ratkaisuja, joilla suomalainen yhteiskunta pysyy turvallisena ja vakaana.

Hallitus on ryhtynyt määrätietoisin toimiin yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseksi ja rasismin kitkemiseksi. Viime elokuussa hallitus antoi eduskunnalle yhdenvertaisuustiedonannon. Se pohjautuu hallitusohjelmaan ja edellisten hallitusten tekemään työhön yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

Tiedonannon toimeenpanoa on tehty aktiivisesti viime syksystä lähtien. Toimenpideohjelma on ollut juuri lausuntokierroksella. Ohjelma sisältää konkreettisia toimia yhdenvertaisuustiedonannon toteuttamiseksi. Näitä ovat muun muassa ulkomaalaistaustaisten työmarkkinoille pääsyn edistäminen, rasismia koskevan tietopohjan vahvistaminen ja osaamisen lisääminen kouluissa, jotta rasisista kiusaamista voidaan entistä paremmin tunnistaa ja jotta rasismia kohdanneille nuorille saadaan tukea ja ohjausta.

Ensimmäisessä pääministerin pyöreän pöydän keskustelussa maaliskuussa haimme laajan toimintajoukon kanssa keinoja, joilla syrjintää voidaan tunnistaa ja vähentää Suomes-

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

sa. Elokuussa valtioneuvoston kanslian johdolla käynnistyy rasismiin vastainen kampanja, joka toteutetaan yhdessä työmarkkinajärjestöjen, urheilu-, kulttuuri- ja kansalaisjärjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa. Toivon, että myös eduskuntapuolueet ja niiden eri järjestöt ovat tässä kampanjassa mukana.

Selvää on, että yksin hallituksen toimilla emme pysty kitkemään rasismia Suomesta. Yhdenvertaisuuden lisääminen ja rasismien torjuminen vaativat koko yhteiskunnan laajaa sitoutumista tähän työhön. Parhaat tulokset me saamme aikaan, kun me toimimme yhdessä.

Arvoisa puhemies! Asioita voidaan muuttaa, kun ne tehdään näkyviksi. Meillä Suomesakin on edelleen syrjiviä rakenteita ja asenteita. Olen huolissani siitä, miten polarisoitunut yhteiskuntamme ilmapiiri on. Vastakkainasettelu, jako meihin ja heihin, leimakirveiden viskominen ja tahallinen väärinymmärtäminen ovat valitettavasti löytäneet tiensä myös tänne Arkadianmäelle.

Peräänkuulutan meidän aikuisten vastuuta. Jokaisen aikuisen pitäisi kantaa vastuuta siitä, millaista esimerkkiä hän antaa lapsille ja nuorille. Erityisen suuri vastuu yhteiskunnallisesta ilmapiiristä on meillä kansanedustajilla. Käytämmekö kieltä, joka lisää ymmärrystä toisiimme kohtaan, vai kieltä, joka vähentää sitä? Käytämmekö kieltä, joka kasvattaa railoja, vai kieltä, joka rakentaa siltoja? Tämän ääreen meidän jokaisen pitää pysähtyä.

Arvoisa puhemies! Äärioikeiston uhka on Suomessa todellinen. Tarvitsemme lisää tietoa ja keinoja kaikenlaisen radikalisoitumisen estämiseksi. Hallitus on parhaillaan valmistelemassa kansallista väkivaltaisen radikalismien ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyä ja torjunnan toimenpideohjelmaa. Ohjelmaan sisältyy toimenpiteitä niin kansallisella tasolla kuin alueellisella ja paikallisella tasolla sekä yksilöiden kanssa tehtävää työtä. Myös kansainvälisen tason yhteistyötä tarvitaan.

Oulun tapauksen johdosta tapaan vielä lähipäivinä turvallisuusviranomaiset. Tavoitteena on saada viranomaisilta mahdollisimman laaja tilannekuva äärioikeiston uhasta sekä arvio siitä, onko joihinkin lisätoimiin mahdollisesti tarvetta. Tämä on koko Suomen asia. Suomen pitää olla turvallinen ja hyvä maa jokaiselle. Luottamus muihin ihmisiin ja yhteiskuntaan sekä kokemus yhdenvertaisuudesta ovat vakauden keskeinen perusta. Tämän eteen hallitus on sitoutunut tekemään työtä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustajat voivat nyt pyytää minuutin mittaisia vastauspuheenvuoroja nousemalla seisomaan ja painamalla V-painiketta. — Edustaja Keto-Huovinen, olkaa hyvä.

12.40 Pihla Keto-Huovinen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kaikenlainen rasistinen ajattelu ja käytös tulee yhteiskunnassamme kitkeä alkuunsa, koska jäävuoren huippu on Oulun tapahtumien kaltaiset silmittömät julmat väkivallanteot. Tällaisia tekoja edeltävät rasismien hiljainen hyväksyminen sekä syrjinnän ja vihapuheen salliminen yhteiskunnassamme. Siksi on tärkeää puuttua rasismiin sen kaikissa muodoissa työpaikoilla, ystäväpiireissä, somessa, julkisissa liikennevälineissä. Väkivaltaiset puheet voivat johtaa väkivaltaisiin tekoihin, mutta tätä ei ole huomioitu Suomessa riittävän vakavasti. Puhe ei ole pelkkää puhetta. Se luo ilmapiirin, jossa väkivaltaiset teot voivat tulla mahdollisiksi, ja tämä kehityskulku meidän on käännettävä.

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

On sanomattakin selvää, että jokaisen Suomessa tulee voida olla turvassa. Rasismi tulee tuomita sen kaikissa muodoissa täysin yksiselitteisesti. Meillä kansanedustajilla on vastuu rakentaa yhdenvertaista Suomea niin puheillamme kuin teoillamme.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Vigelius, olkaa hyvä.

12.42 **Joakim Vigelius ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Tuppurainen viittasi siihen, että Ranska on edelleen Ranska. Se pitää paikkansa, mutta sillä on väliä, millainen Ranska Ranska on, sillä on väliä, millainen Ruotsi Ruotsi on, sillä on väliä, millainen Suomi Suomi on. Meidän ei suomalaisena yhteiskuntana tule sallia sellaista kehitystä, jossa väkivalta lisääntyy, jossa ääriliikehdintä lisääntyy. Ruotsissa me näemme ja olemme todistaneet jo sitä kehitystä, jossa väkivalta lisääntyy kaduilla, yhteisöissä, ihmisten arjessa — ampumisia päivittäin, kuolonuhreja viikoittain. Siksi meidän tulee suomalaisessa yhteiskunnassa suomalaisina päättäjinä ennaltaehkäistä ongelmia, torjua ongelmia, kaikenlaista väkivaltaa, kaikenlaista ääriliikehdintää, ja siitä vastuu on meillä jokaisella päättäjällä tässä salissa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Peltonen, olkaa hyvä.

12.43 **Eemeli Peltonen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Maalittaminen on ilmiö, jossa yksi tai useampi toimija kehottaa ja yllyttää suurta joukkoa hyökkäämään yhden ihmisen kimppuun eri tavoin, esimerkiksi vihaviesteillä, joita kohdistetaan sähköpostilla tai muilla viestikanavilla. Maalittaminen on valitettavasti myös Suomessa todellinen ongelma, ja painavat yhteiskunnalliset perusteet puoltaisivatkin sitä, että Suomessa maalittaminen kriminalisoitaisiin lainsäädännöllä. Maalittamisen kriminalisoinnin tarkoituksenaan olisi suojella yleistä etua ja esimerkiksi toimittajien, tuomareiden, poliisin työskentelyä ja riippumattomuutta kaikenlaiselta asiattomalta painostukselta. Myös monet asian tuntijat ovat vedonneet sen puolesta, että maalittaminen Suomessa kriminalisoitaisiin.

Olisin kysynyt oikeusministeriltä tästä asiasta: oletteko ryhtymässä viimeinkin toimiin maalittamisen kriminalisoimiseksi, jonka puolesta myös täällä eduskunnassa on painavia kannanottoja tehty?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kurvinen, olkaa hyvä.

12.44 **Antti Kurvinen kesk** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Toivotamme kaikki täältä eduskunnasta oululaisille voimia ja erityisesti uhreille pikaista toipumista. On erittäin tärkeää, että myös valtio on auttamassa Oulun yhteisöä tässä karmeassa tilanteessa.

Poliittinen polarisaatio, sosiaalisessa mediassa yleistynyt vihapuhe sekä mielenterveysongelmat ja yksinäisyys ja niiden lisääntyminen ovat lisänneet ääriaatteiden kannatusta myös Suomessa. Suojelupoliisi on todennut, että äärioikeistolaisen väkivallan ja terrorismin uhka on aito, ja meidän täytyy ryhtyä toimenpiteisiin sen kitkemiseksi. Valitettavasti Suomessa on myös tapahtunut ääri-islamilaista väkivaltaa, sen uhka on olemassa, ja myöskin ekoterrorismia on havaittu ainakin yksityisen omaisuuden rikkomisen muodossa.

Oleellista on se, että me kaikki yhteiskunnan vaikuttajat viestimme, että ihmisarvo on jakamaton ja kaikkia ihmisiä pitää kunnioittaa. Sivistys- ja sosiaalityötä tarvitaan, mutta varmaan paikallaan olisivat myös rikoslain muutostoimenpiteet. Kysyisinkin nyt oikeus-

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

ministeriltä: voisiko ajatella, että katujengeissä tapahtuvat rikokset, [Puhemies koputtaa] skiniporukkojen tekemät rikokset tai äärioikeistolaisen ryhmän osana tehdyt rikokset olisivat koventamisperuste myös rikoslaissa?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Virta, olkaa hyvä.

12.45 **Sofia Virta vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vain muutama viikko sitten näimme sosiaalisessa mediassa videon, jossa alaikäinen lapsi joutui nuoren kanssa kantaväestöön kuuluvan miehen rasistisen solvauksen kohteeksi bussipysäkillä. Vain hetki sitten tapasin eduskunnassa pakolaistaustaisia nuoria, jotka valmistuivat tänä keväänä ylioppilaiksi tai ammattiin, ja he kysyivät, eivätkö he todella ole tänne tervetulleita — se olo heillä tässä maassa on. Vain hetki sitten kuulumme Oulun järkyttävistä rikoksista, joiden motiivina epäillään olevan rasistisia ideologioita, joissa tiivistyy surullisella tavalla myös sanonta siitä, että mitä isot edellä, sitä pienet perässä.

Meidän päättäjien on aivan turha väittää tai esittää, ettemmekö me voisi vaikuttaa siihen, kuinka rasistinen maa Suomi on tai ei ole. Meillä on budjettivaltaa, meillä on lainsäädäntövaltaa, ja meillä on asennevaltaa, ja sitä asennevaltaa käytetään muun muassa puheissa. Vain hetki sitten hallituspuolueen edustaja tviittasi vieraslajeista mielestään varmasti vitsikkäästi. Vain hetki sitten tässä salissa kuulumme, kuinka edustaja kritisoi aiheesta puheita väestönvaihdesta, ja hallituspuolueiden riveistä huudettiin ”näkyä tilastoista”. Tässäkään keskustelualoitteessa kaikki puolueet tai eduskuntaryhmät eivät ole mukana. [Puhemies koputtaa] Kysynkin pääministeri Orpolta nyt aivan suoraan: miksi te siedätte tätä?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Saramo, olkaa hyvä.

12.46 **Jussi Saramo vas** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Minusta tuntuu siltä kuin meidän hallituksemme olisi kuin sadusta keisarista ilman vaatteita. Vihanlietsojat istuvat hallituksen omissa riveissä. Suojelupoliisi on jo pitkään varoittanut äärioikeiston meille kaikille suomalaisille aiheuttamasta uhasta, mutta pääministeri vain esittää, että näihin asioihin olisi muka tartuttu. On tehty joku paperi, joka ei selvästi ole saanut omia rivejäkään täällä katsomaan peiliin. [Jenna Simulan välihuuto]

Kuulemme myös pääministeriltä väitteitä, kuinka uhkaa olisi vaikka missä, jossain kuvitteellisessa äärivasemmistossa, tässä puhutaan ympäristöaktivisteista, puhutaan eri uskonnoista, maahanmuuttaneista, [Jenna Simulan välihuuto] eikä katsota sitä, mitä itse ollaan tekemässä, sitä, mitä itse ollaan legitimoimassa. Itse asiassa päinvastoin nämä puheet, joita pääministeriä myöten on kuunneltu, legitimoivat. Ne antavat pontta sille, että tällaiset teot, mitä me ollaan nähty ympäri yhteiskuntaa, olisivat jotenkin sallittuja ja että meillä olisi joku yhteiskunnallinen kamppailu, jossa aidosti [Puhemies koputtaa] voi toimia väärin, kun oikeasti on vain yksi lähde, joka tätä vihaa lietsoo. [Jenna Simulan välihuuto]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ledamot Andersson, Otto, varsågod.

12.48 **Otto Andersson r** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Rasismi kaikissa sen muodoissa on tuomittava.

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

Rasism i alla dess former måste fördomas.

Meillä kansanedustajilla on aivan erityinen vastuu yhteiskuntamme keskusteluilmapiiristä. Ratkaisevaa on, miten ilmaisemme itseämme — mitä sanoja käytämme ja mitä emme käytä. Ja meillä on aivan erityinen vastuu, miten puhumme esimerkiksi maahanmuuttajista tai vähemmistöistä.

Vi riksdagsledamöter har ett alldeles särskilt ansvar för hur vi talar om till exempel minoriteter eller om invandrare. Det är jätteviktigt att man inte heller mellan raderna antyder sådant som man egentligen inte säger, men där det blir uppenbart vad man har för avsikt.

Kysyisin vielä pääministeriltä, voisitteko vielä kerrata, millä toimin hallitus työskentelee rasismia vastaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Tack, kitos. — Edustaja Östman, olkaa hyvä.

12.49 Peter Östman kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olemme varmaan kaikki yhtä mieltä siitä, että Suomen on oltava jatkossakin turvallinen ja että Oulun kaltaiset kauheat väkivaltilanteet on saatava ehkäistyä. Keskustelualoitteessa todetaan osuvasti, että väkivaltaiset puheet voivat johtaa väkivaltaisiin tekoihin ja että puhe ei ole pelkkää puhetta, vaan se luo ilmapiirin, jossa väkivaltaiset teot voivat tulla mahdollisiksi. Se on nyt nähty.

Mutta kun käsittelemme ääri-ideologioita ja vihapuhetta, meidän on kyettävä myös näkemään, että yhteiskunnassa yleistynyt polarisaatio kattaa eri ideologioita laajemmin kuin mitä tässä keskustelualoitteessa käsitellään. Viime aikoina olemme mielenosoituksissa nähneet iskulauseen ”From the river to the sea, Palestine will be free”. Se pitää sisällään ajatuksen juutalaisen kansan ajamisesta mereen. Kun pystymme rehellisesti toteamaan, että ääriajattelua on löydettävissä kaikkialta yhteiskunnasta, [Puhemies koputtaa] voimme yhdessä luoda Suomesta turvallisen kaikille.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiiitoksia. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

12.50 Juha Hänninen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Meidän on varmistettava suomalaisten kansallinen turvallisuus. Meidän poliitikkojen tärkein tehtävä on varmistaa kaikkien Suomessa asuvien turvallinen arki. Nyt on tärkeää käydä keskustelua turvallisuudesta, yhdenvertaisuudesta, tasa-arvosta ja syrjimättömyydestä. Keskustelujen jälkeen meidän on myös yhdessä ryhdyttävä töihin muutoksen saamiseksi. Meidän malliesimerkkimme on myös äärimmäisen tärkeää täällä eduskunnassa. Kaikenlainen rasismi on tuomittavaa ja kiellettyä. Se on estettävä yhdessä kaikin keinoin. — Kiiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiiitoksia. — Edustaja Seppänen, olkaa hyvä.

12.51 Sara Seppänen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Suomi on yksi maailman turvallisimmista maista. Me olemme myös tunnustetusti yksi maailman onnellisimmista maista vuosi toisensa jälkeen. Erityisen onnellinen ja ylpeä olen siitä suomalaisena naisena. Meillä ei naisia pakoteta avioliittoon, silvota sukuelimiä tai katsota naisen

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

syyksi kadulla tai puistossa tapahtunutta raikausta. Meidän kulttuuri on aina ollut suvaitsevainen ja lempeä myös tänne muualta tulevia kohtaan, ja näin sen tulee olla jatkossakin.

Jokaisella suomalaisella tulee olla mahdollisuus elää, puhua ja toimia turvassa myös tulevaisuudessa. Kaikki väkivalta on tuomittava. Kiitos, hyvä hallitus, niistä useista toimenpiteistä, joita olette käynnistäneet Suomen sisäisen turvallisuuden parantamiseksi.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Nikkanen, olkaa hyvä.

12.52 **Saku Nikkanen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yksi äärioikeistoa ja ääriajattelua mahdollistava tekijä on sosiaalinen media. Keskustelukulttuurin rapautuminen ja väärän tiedon levittäminen sekä varsinainen vihapuhe somessa ovat arkipäivää. Ruotsissa paljastui hiljattain niin sanottu trollitehdas, joka oli puolueen masinoima, ruotsidemokraattien masinoima.

Tein hiljattain kirjallisen kysymyksen ja nyt tein myös toimenpidealoitteen siitä, että hallituksen tulisi tehdä toimia sosiaalisen median suitsimiseksi. Muun muassa väärin valitilien kautta tapahtuva tiedon levittäminen, vihapuhe ja kaikenlainen häirintä on suuri ongelma sosiaalisessa mediassa. Kysynkin nyt hallitukselta, kun on mahdollisuus: mitä aiotte tehdä sosiaalisessa mediassa tapahtuvan vihapuheen ja disinformaation levittämisen suitsimiseksi?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, Hanna, olkaa hyvä.

12.53 **Hanna Räsänen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jatkan edellisen puhujan erinomaisesta puheenvuorosta. On vanha sanonta, että mitä isot edellä, sitä pienet perässä, ja valitettavasti myös näissä asioissa tämä sananlasku pätee varsin hyvin.

Jotenkin tuntuu, että meillä on kaksi eri todellisuutta. On tämä sometodellisuus, missä voi sanoa mitä tahansa kenelle tahansa, ja sitten on tämmöinen reaalimaailma, missä ihminen ei voisi koskaan kasvotusten sanoa toiselle niin pahasti kuin somessa sanotaan. Itse olen aina ajatellut tästä, että kovin vaikea on tämmöinen maailma, missä pitää elää kahdessa eri todellisuudessa.

Haluaisin kysyä hallitukselta: Onko mahdollista tehdä mitään, että esimerkiksi kouluissa voitaisiin lisätä lasten somelukutaitoa ja ymmärrystä siitä, että kaikkea, mitä siellä somessa puhutaan, ei tarvitse uskoa? Luulen, että myös sieltä kotoa lähtevä paha olo poikii monta kertaa lapsille ja nuorille sitten sinne sometodellisuuteen, ja valitettavasti se näkyy sitten myös ihan fyysisinä väkivallantekoina, niin kuin olemme viime aikoina huomanneet. Voivatko koulut tehdä tälle asialle mitään?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Tynkkynen, Oras, olkaa hyvä.

12.54 **Oras Tynkkynen vihr** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, puhemies! Vihapuhe ei onneksi läheskään aina johda vihatekoihin, mutta vihapuhe edeltää aina vihatekoja, ja puheiden ja tekojen välillä on yhteys tutkitustikin. Kriminologi Markus Kaakinen on haastattelussaan todennut, että alkaa olla vahvaa tutkimusnäyttöä siitä, että kun vihapuhe jollakin alueella lisääntyy, siellä tapahtuu tulevaisuudessa myös enemmän viharikoksia. Ja hän on myös todennut, että vaikutusvaltaisten poliittisten päättäjien puheilla on merkitystä viharikosten kannalta.

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

Pääministeri Orpo, kun te täällä toteatte, että teillä on hallituksella linjat ja aivan selkeä paperi, niin mikä sen paperin arvo on niin kauan kuin jopa hallituspuolueiden edustajien rivistä kuullaan toistuvasti vihapuheita?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Honkasalo, olkaa hyvä.

12.55 Veronika Honkasalo vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suojelupoliisi on tosiaan varoittanut äärioikeiston uhasta jo monta vuotta, ja uutta on se, että suojelupoliisi on havainnut viime vuosina väestönvaihtoteorioihin nojautuvien näkemysten yleistymisen äärioikeistolaisissa terrori-iskuissa.

Historiasta tiedämme, ettei vihaa lietsoville liikkeille ja yhtäläiset ihmisoikeudet kieltäville liikkeille pidä antaa tilaa näennäisen tasapuolisuuden vuoksi, sillä tämä johtaa ihmisoikeusvastaiseen puheeseen ja toiminnan normalisoitumiseen. Me tiedämme, että nämä äärioikeistolaiset liikkeet ovat erityisen taitavia nuorten rekrytoimisessa, ja olisinkin kysynyt pääministeriltä: mitä te teette nyt sen eteen, että saadaan järjestettyä esimerkiksi Oulun seudulle etsivää nuorisotyötä, exit-toimintaa, joka auttaa näitä nuoria pois näistä vihaliikkeistä?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Biaudet, ledamot Biaudet, varsågod.

12.56 Eva Biaudet r (vastauspuheenvuoro): Herr talman, herra puhemies! Suomen pitäisi olla turvallinen maa jokaiselle. Tällainen dehumanisoiva ja vihaa lietsova uhkakuvilla pelottelu, sellainen politiikka, on tänä päivänä arkea myös tässä talossa ja varsinkin politiikkojen somekäyttäytymisessä. Mielestäni sitä ei voi enää kieltää. Emme ole ihan samalla linjalla kuin olemme olleet ennen, että sivistynyt puhe edellyttää suvaitsevaisuutta ja yhdenvertaisuutta.

Millainen Suomi on, täällä kysytään. Se Suomi on sellainen, johon minun mielestäni ei kuulu rasismi eikä rasismilla flirttailu. Väestönvaihdoilla ja väestönmuutosteorioilla viimeksi ennen viime vaaleja ihan suoranaisesti pelattiin ja tehtiin vaalikampanjaa joidenkin toimesta. Mielestäni olisi äärimmäisen tärkeää se, minkä pääministeri sanoi, että meidän täytyy tehdä teko näkyväksi, ne sanat, jotka haavoittavat, ja toivon, että pääministeri [Puhemies koputtaa] jokaisella kerralla, kun tulee sekä hallituksen sisältä että täältä eduskunnasta, reagoi näihin. [Puhemies koputtaa] Se on tärkeää, että seisomme niiden puolella, joihin tämä viha kohdistuu.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Poutala, olkaa hyvä.

12.58 Mika Poutala kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuvitellaanpa maailma, jossa jokainen meistä voi elää ilman pelkoa syrjinnästä tai epätasa-arvosta, jossa yhdenvertaisuus ei ole vain lakiin kirjoitettu sana vaan todellisuutta jokaisen arjessa.

Kristilliset arvot korostavat jokaisen ihmisen täydellistä ihmisarvoa. Ihmisen taustalla, ajatuksilla tai edes teoilla ei ole tämän kanssa mitään tekemistä. Tähän meidän tulee yhdessä pyrkiä myös Suomessa. Viime viikkojen raakalaismaiset ja rasistiset veriteot Oulussa ovat osoitus siitä, että tämä ei toteudu vielä lähimainkaan. Asenteita on mahdotonta muokata lakeja säätämällä, mutta voi niilläkin olla vaikutusta ihmisten käyttäytymiseen.

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

Tärkein asia olisi jokaisen ihmisen sydämen muutos suvaitsevaisuutta ja yhdenvertaisuutta kohtaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Zyskowicz, olkaa hyvä.

12.59 Ben Zyskowicz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Oulun rasistiset väkivallanteot ovat vakava hälytysmerkki siitä, mitä maassamme äärioikealla tapahtuu. Lapsiin ja nuoriin voimme parhaiten vaikuttaa, ja mielestäni kouluissa tulisi järjestää rasismin vastainen päivä Opetushallituksen johdolla vaikka joka vuosi. [Keskeltä: Hyvä idea!]

Edustaja Saramon puheenvuoron johdosta haluan lukea muutaman otteen saamastani meilistä: ”Moi! Oon 15-vuotias nuori Itä-Helsingistä peruskoulusta. Koulussa on ollut hyvinkin näkyvää Palestiina-aktivismia. Tällä tarkoitan muun muassa ympäri koulua esimerkiksi hakaristit, iskulauseet sekä Palestiinan liput, minulle kohdistettuja huutoja sekä erittäin uhkaavia katseita. Huutoja ovat esimerkiksi olleet ’Free Palestine!’, ’Kansanmurhaaja!’ ja niin edelleen. Tämä ei enää tunnukaan vain Palestiina-aktivismille, vaan puhtaasti antisemitismille. [Puhemies koputtaa] Koulussa voi huomata erittäin nopeasti juutalaisvastaisuuden ja vihan. Itsellänikään ei ole enää moniin kuukausiin ollut koulussa turvallinen olo.”

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Bergbom, olkaa hyvä.

13.00 Miko Bergbom ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kaikenlainen väkivalta on lähtökohtaisesti ja tietenkin aina tuomittavaa, tuli se sitten äärioikealta, tuli se sitten äärivasemmalta tai radikaali-islamisteilta. Kaikenlainen väkivalta on tuomittavaa, eikä tässä pitäisi olla mitään epäselvää. Poliitikot ovat kuitenkin lähtökohtaisesti hyviä aina tuomitsemaan ja nostamaan asioita esille, mutta uskon, että suomalaiset tarkastelevat tätä asiaa myös sen osalta, minkälaisia toimenpiteitä tehdään. Oulun järkyttävät tapaukset saivat itsenikin vielä tarkistamaan uudemman kerran hallitusohjelman kirjauksia, mitä tulee sisäiseen turvallisuuteen, oikeudenhoitoon ja kriminaalipoliittisiin toimiin. Siellä on loistavia toimia: poliisien määrää lisätään, viranomaisten toimivaltuuksia vahvistetaan, esimerkiksi se, että tiedonkulku eri viranomaisten, sosiaaliviranomaisten ja vaikka poliisin, välillä toimii entistä paremmin. Samalla tavoin on kriminaalipolitiikan puolella hyviä uudistuksia: koventamisperusteita selvitetään ja uudistetaan, katujengitoimintaan tehdään kiristysiä, törkeisiin ampuma-aserikoksiin ja muihin useita erilaisia toimia. Nämä ovat niitä, joilla vahvistetaan suomalaisten turvallisuutta tässä maassa. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lindtman, olkaa hyvä.

13.01 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ei ole varmaan väärin sanoa, että Suomi pysähtyi, kun kuuli, että kauppakeskuksessa keskellä kirkasta päivää kolmekymppinen mies käy 12-vuotiaan lapsen, ala-asteikäisen lapsen, kimppuun takapäin. Aivan järkyttävä tapaus. On tärkeää, että tämä tapaus on laajasti tuomittu, ja niin pitää olla. Ja kun nyt näyttää siltä, että tässä on rasistinen motiivi, että tämän lapsen kimppuun on hyökätty sen perusteella, mikä hänen taustansa on, niin se on aivan kerta kaikkiaan kammottavaa.

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

Vihapuheesta on lyhyt matka vihatekoihin, ja rasistiset teot synnyttävät lisää rasistisia tekoja, niin kuin olemme nyt nähneet. On nyt tärkeää, että ihan jokainen poliitikko ja päättäjät, joilla on erityinen vastuu, tuomitsee kaikenlaisen rasistisen puheen [Puhemies koputtaa] ja myöskin tuomitsee kaikenlaisen vihjailun tai flirttailun. [Puhemies koputtaa] Arvoisa pääministeri, onko jokainen hallituspuolueen edustaja tähän sitoutunut?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kallio, olkaa hyvä.

13.03 Vesa Kallio kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viime vuoden syyskuussa käytiin tässä salissa rasismikeskustelu hallituksen siihen liittyvästä tiedonannosta. On surullista, että joudumme käymään tätä samaa keskustelua uudelleen, vaikka kyseessä ovat asiat, joita jokainen ihminen noudattaa, jos on saanut edes jonkinlaisen kotikasvatuksen. Emme eduskuntana ole pystyneet ylläpitämään yhteiskuntaa, jonka ihmiset kokisivat yhdenvertaiseksi, tasa-arvoiseksi ja oikeudenmukaiseksi sekä, mikä tärkeintä, turvalliseksi. Emme ole pystyneet luomaan yhteiskuntaa, jossa toimintamme herättäisi kansalaisissa luottamusta, arvostuksesta puhumattakaan. Kyse on meistä kaikista tässä salissa ja meistä kaikista omissa puolueissamme: ruokimmeko yhtenäisyyttä vai ruokimmeko erimielisyyttä?

Arvoisa puhemies! Me kansanedustajat olemme vastuussa siitä, millaista esimerkkiä annamme kansalaisille. Reilun vuoden kokemuksella voin sanoa, että emme ole tässä onnistuneet. Toistuvasta pahantahtoisuudesta ei seuraa mitään hyvää. Sen ovat viime aikojen tapahtumat Suomessa osoittaneet. Jokaisen meistä täällä salissa on syytä mennä peilin eteen ja kysyä itseltämme: mitä teemme tilanteen korjaamiseksi?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Diarra, olkaa hyvä.

13.04 Fatim Diarra vihr (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Minä olen saanut viimeisen viikon aikana paljon viestejä ruskeilta ja mustilta suomalaisilta ja heidän perheenjäseniltään, ja niistä kaikista viesteistä näkyy valtava, valtava ahdistus ja huoli omasta ja omien perheenjäsenien turvallisuudesta.

Minä en kyseenalaista lainkaan sitä, etteikö pääministeri Orpo olisi sitoutunut tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseen tässä maassa. Minun mielestäni se on tullut hyvin selväksi. Mutta samaan aikaan edelleen tarvitaan lisää toimenpiteitä sen eteen, että oikeasti tapahtuu. Yksi hyvä toimenpide voisi olla Suomen viharikoslainsäädännön uudistaminen. Tällä hetkellä me ollaan saatu paljon kritiikkiä niin YK:lta kuin muilta kansainvälisiltä toimielimiltä siitä, että meidän lainsäädäntö suhteessa viharikoksiin on hyvin heikkoa. Toivoisinkin, että kertoisitte: onko tulossa muutoksia tähän lainsäädäntöön? — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Sarkkinen, olkaa hyvä.

13.05 Hanna Sarkkinen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomen on oltava turvallinen maa ihan kaikille. Rasismi ja vihapuhe luovat kasvualustaa väkivallalle, ja se erityisesti meidän päättäjien on ymmärrettävä. Myös pahoinvoinnin ja eriarvoisuuden kasvu luo kasvualustaa vihalle ja rikoksille. Myös se meidän on ymmärrettävä.

Arvoisa puhemies! Oulu tarvitsee nyt valtiolta tukea turvallisuudentunteen vahvistamiseksi ja väkivallan ennaltaehkäisemiseksi. Tarvitaan konkreettista sitoutumista ja resursse-

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

ja. Sitä nyt odotetaan maan hallitukselta. Kuitenkin samalla on ymmärrettävä, ettei suojelupoliisinkin esiin nostama äärioikeistolaisen väkivallan ja terrorismin uhka rajoitu vain Ouluun, vaan kyseessä on aivan koko maan ongelma, koko Suomen ongelma.

Arvoisa puhemies! Kysyn pääministeriltä: mitä konkreettista hallitus aikoo nyt tehdä Oulun tukemiseksi ja laajemmin tämänkaltaisten väkivallanteiden ja äärioikeistolaisen terrorismin ehkäisemiseksi?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ledamot Löfström, varsågod.

13.06 **Mats Löfström r** (vastauspuheenvuoro): Ärade herr talman! Knivdådet i Uleåborg förra veckan är det andra på kort tid och det andra på lika kort tid som polisen misstänker har haft rasistiska motiv. Det är helt fruktansvärt. Finland måste alltid vara ett land där det är tryggt att bo och leva. Alla ska kunna göra det med samma rättigheter och möjligheter oberoende av bakgrund, hudfärg, läggning, kön eller tro. Vi måste alla starkt fördöma rasism och rasistiskt våld i alla former. Det får inte finnas plats för rasism i vårt samhälle och därför får vi inte vara tysta. Här har vi alla ett ansvar i ord och handling, och vi riksdagsledamöter har ett extra stort ansvar för tonen i samhällsdebatten och alldeles särskilt på sociala medier.

Arvoisa puhemies! Suomen tulee aina olla maa, jossa on turvallista asua ja elää. Kaikilla tulee olla tähän samat oikeudet ja mahdollisuudet taustasta, ihonväristä, suuntautumisesta, sukupuolesta tai uskonnosta riippumatta. Meidän kaikkien tulee vahvasti tuomita rasismi ja rasistinen väkivalta sen kaikissa muodoissa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Tack, kiitos. — Edustaja Kaunistola, olkaa hyvä.

13.07 **Mari Kaunistola kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jokaisen arvo ihmisenä on korvaamaton ja loukkaamaton. Väkivalta toista kohtaan on aina tuomittavaa ja viime ajan tapahtumiin liittyvä summittainen ja rasistisiin motiiveihin perustuva väkivalta Oulussa järkyttävää.

Voimme olla asioista eri mieltä tai katsoa maailmaa eri tavalla, mutta on perustavanlaatuisia arvoja, jotka ihmiskunnan tulee jakaa. Yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä suomalaisessa yhteiskunnassa pitää edistää entistäkin paremmin, ja tähän tehtävään meidän täällä eduskunnassakin pitää olla täysin sitoutuneita. Me Suomessa olemme rakentaneet omaa yhteiskuntaamme yhteistyöllä ja pohtimalla yhteisiä ratkaisuja ongelmiin. Se on meidän, pienen kansan, vahvuus.

Meidän pitää nyt yksiselitteisesti tuomita ja pysäyttää kehityskulut, jotka johtaisivat siihen, että yhteiskunnastamme tulee turvattomampi. On hyvä, että Oulun poliisi on lisännyt vartiointia ja näkyvyyttä, tällä voidaan lisätä kansalaisten turvallisuudentunnetta, mutta paljon muutakin on tehtävä. [Puhemies koputtaa]

Arvoisa puhemies! Kaikki keinot viranomaistoiminnan ja ennaltaehkäisevän työn tukemiseen tarvitaan. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Huhtasaari, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

13.08 **Laura Huhtasaari ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Meidän päättäjien tehtävä on pitää huolta siitä, että Suomi on turvallinen maa. Meidän päättäjien tehtävä on pystyä ennakoimaan ja katsomaan kehityskulkuja, jotta Suomi pysyy turvallisena maana meille suomalaisille.

Se, että me puhumme väestönvaihdosta, ei ole vihapuhetta. [Eduskunnasta: Kyllä on!] Me voisimme myös puhua kulttuurinvaihdosta tai uskonnonvaihdosta. Esimerkiksi vuonna 1952 Ruotsissa oli 500 muslimia. [Eva Biaudet: Tämä ei ole oikein!] Nyt on ennustettu, että mikäli maahanmuutto jatkuu nykyisellään, 2050 muslimeja olisi 30 prosenttia. Tässä me oikeasti voimme puhua uskonnonvaihdosta, ja minkälainen on naisen asema esimerkiksi sellaisissa maissa, missä islam on enemmistöuskonto.

Tilastoista pitää voida keskustella, meidän pitää voida puhua tosiasioista. Tämä ei ole vihapuhetta. [Eva Biaudet: Kyllä on!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Edustaja Koskinen, olkaa hyvä.

13.10 **Johannes Koskinen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Varsin selvää on, että somessa öyhöttäminen, isoilla kirjaimilla ja huutomerkeillä puhuminen, viestittäminen ovat suorassa yhteydessä ääriliikkeiden kasvuun. Tämän parinkymmenen vuoden aikana, kun somekuplat ovat olleet vaikuttavia, Suomessakin on tullut todella outoja liikkeitä ja osoitettuja väkivallantekoja niiden ympärille. Tavallaan silloin, kun eletään tämänmoisessa kuplassa, harkintakyky näkyy pettävän hyvin isolta osalta ihmisiä, vähän eri tavoilla eri joukoissa, mutta myös tämä väkivaltainen puoli siellä piilee.

Pyytäisin nyt hallitusta yksilöimään näitä toimia, mitä tässä halutaan tehdä. Tässä on ollut esillä vihapuheen kriminalisointi, näihin somejätteihin vaikuttaminen vaarallisen materiaalin poistamiseksi tehokkaammin, maalittamisen ehkäiseminen, mutta kysyisin myös paikallisista toimista. [Puhemies koputtaa] Rikostorjuntaohjelmien vieminen kaupunki- ja paikkakuntatasolle — voisiko sitä kautta hakea lääkkeitä tähän ongelmaan?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kosonen, olkaa hyvä.

13.11 **Hanna Kosonen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Meillä kansanedustajilla on suuri vastuu siitä, kuinka puhumme erilaisista ihmisistä. Näytämme esimerkkiä, mikä on sallittua, minkälainen puhe on arvokasta. Luomme maamme ilmapiiriä. Kasvatammeko tässä salissa suvaitsevaista ilmapiiriä? Suomi on maailman turvallisimpia maita. Pidetään siitä kiinni. Jokaisella tässä maassa on oikeus turvallisuudentunteeseen, kuuluipa hän sitten vähemmistöön tai enemmistöön, uskonnollisesta tai seksuaalisesta suuntauksesta huolimatta, ihonväristä huolimatta. Martin Luther King junior sanoi puheensa yli 60 vuotta sitten: ”Minulla on unelma, että jonakin päivänä tämä kansakunta nousee ja toteuttaa oman julistuksensa todellisen merkityksen. Meille nämä totuudet ovat itsestäänselviä, että kaikki ihmiset on luotu yhdenvertaisiksi.” Onko tämä totuus yhdenvertaisuudesta jokaiselle itsestäänselvä? Ja: ”Meidän on myönnettävä se järkyttävä tosiasia, että mustat eivät vielä ole vapaita.” Ovatko Suomessa kaikki vapaita? Teemmekö oikeasti kaikkemme, että jokainen maassamme tuntisi olevansa turvassa ja vapaa?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Harjanne, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

13.12 **Atte Harjanne vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Äärioikeistolainen rasistinen ideologia on aito uhka Suomessa, aivan kuten pääministeri Orpokin tuossa totesi ja aivan kuten suojelupoliisikin on arvioinut. Ihmettelen, että juuri tästä ilmiöstä puhuminen on hyvin vaikeaa joillekin ja on liudennettava sitä keskustelua kaikkeen mahdolliseen muuhun, kun me tarvittaisiin juuri tämän kitkemiseen niitä toimia. Mutta se ei tarkoita, että se olisi ainoa uhka Suomen sisäiselle turvallisuudelle. Ja erityisen erikoista ääriilikkeistä yleisesti puhumisessa on se, että esimerkiksi hallituspuolue perussuomalaisista edustaja Garedeu on kutsunut tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä edistäviä järjestöjä ääriilikkeiksi. Juuri äskettäin edustaja Huhtasaari puolusteli kiistatta terrorismiin ja tällaiseen ideologiaan yhdistetyn termin käyttöä.

Nyt kuulisin mielelläni pääministeri Orpolta, kun muistaakseni viime viikolla viimeksi kerroitte, että hallituspuolueilla on tällaiset mekanismit, miten näistä keskustellaan ryhmien ja puolueiden tasolla: miten ne mekanismit toimivat? [Jani Mäkelä: Älähän vaahtoa!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kivelä, olkaa hyvä.

13.13 **Mai Kivelä vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yksikään poliittinen teko ei tosiaan tapahdu tyhjiössä, ja äärioikeistolainen väkivalta ei synny ilman sitä ylläpitävää ideologiaa, ilman rasismia, ilman keinotekoisia hierarkioita ja ilman näitä salaliittoteorioita.

Mutta kuka tätä kulttuurisotaa käy? Tämän ideologian ansioitunein levittäjä ovat perussuomalaiset. Sen takia onkin hieman erikoista puhua äärioikeiston uhasta, kun meillä on maassa hallitus, joka muodostuu oikeiston ja äärioikeiston liittoumasta. [Perussuomalaisten ryhmästä: Ohhoh!] Maahanmuuton politisoiminen, rasistisen ideologian levittäminen on perussuomalaisten johtajien poliittisen ajattelun ytimessä. [Jani Mäkelä: Tämäkö tämän keskustelun tarkoitus oli siis?] Kuitenkin ajattelen, että jokainen puolue, joka on lähtenyt peesaamaan perussuomalaisia, on osaltaan vastuussa tästä ilmapiirin heikkenemisestä ja siitä, että tässä maassa on ihmisiä, jotka joutuvat pelkäämään näitä rasistisia hyökkäyksiä. Senkin takia haluan osoittaa kysymykseni erityisesti teille, kokoomus ja pääministeri: [Puhemies koputtaa] kuinka hyvin te tunnistatte oman vastuunne äärioikeistolaisen ajattelun normalisoinnissa? [Jani Mäkelä: Ja tähänkö olisi pitänyt lähteä mukaan, oikeasti? — Vasemmalta: Tosiasioiden toteamista!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Talvitie, olkaa hyvä.

13.15 **Mari-Leena Talvitie kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jokaisen on voitava elää Suomessa turvassa, ja näin ei valitettavasti ole. Kaikki rasismi, väkivalta, myös vihapuhe ja syrjintä, on tuomittava, ja on tärkeää kertoa se niin sanoin kuin teoin. Kotikaupunkini Oulun tapahtumat ovat järkyttäneet meitä kaikkia, ja on tärkeää, että käymme tämän keskustelun.

Ja toivon myös, että pääministeri Orpo vastaa siihen, mitkä ovat niitä toimia, joilla valtioneuvosto toimii erityisesti Oulun kanssa yhdessä, jotta kaikki rasismi, syrjintä ja vihapuhe saadaan kitkettyä.

Hallitus on valmistellut kansallisen väkivaltaisen radikalismin ja ekstremismin ennaltaehkäisyyn ja torjuntaan laajoja täsmätoimia, ja hyvä niin. On tärkeää myös puuttua rikolliseen käyttäytymiseen nopeasti erityisesti lasten ja nuorten osalta ennen rikosprosessia,

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

[Puhemies koputtaa] sen aikana ja sen jälkeen. [Puhemies koputtaa] Toimia yhdenvertaisuuden vahvistamiseen tarvitaan meiltä kaikilta.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

13.16 Juha Mäenpää ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Näyttää siltä, että tämä vihapuhe perussuomalaisia kohtaan jatkuu täällä salissa edelleen. Se on jatkunut jo pitkään, [Vasemmalta: Kauheeta!] ja maalittamista minäkin olen kohdannut muiden puolueiden taholta niin paljon, että olen joutunut tänne eduskuntaan sen johdosta. [Naurua perussuomalaisten ryhmästä — Vasemmalta: Onpa hauskaa!]

Edustaja Kurvinenkin siinä äsken maalaili ihmisoikeuksista kauniita sanoja. Minullahan niitä ei ole, koska en ole ottanut rokotuksia. Ministeri Kurvinen sanoi viime kaudella, että ei voi olla ihmisoikeuksia, jos ei ota rokotetta.

Arvoisa puhemies! Tänään aamulla televisiossa Pride-yhteisön toiminnanjohtaja totesi, että vähemmistöjen ihmisoikeuksia käytetään politiikan teon välineenä. Tuo kyllä pitää paikkansa. Sitä on myös sieltä vasemmalta laidalta tehty vuosikausia, että hyvin tasapuolista tämä tuntuu olevan.

Ehkä haluaisin kuitenkin, [Puhemies koputtaa] että me kaikki yhdessä täällä pystyisimme sietämään toisiamme, emmekä puhuisi ikäviä toisista, [Puhemies koputtaa] kuten nyt tänäänkin äänestimme jostakin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kiljunen, olkaa hyvä.

13.17 Kimmo Kiljunen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Meillä on poikkeuksellisen tärkeä teema. Puhumme sisäisestä väkivallasta, ääriliikkeiden väkivallasta, ja kuten tästä teemasta olemme nähneet, tämä ei ole ainoastaan suomalainen ilmiö tällä hetkellä vaan myöskin eurooppalainen.

Minulla oli hiljan tilaisuus tavata Saksan liittokansleri Scholz ja liittopresidentti Steinmeier. Molemmat muistuttivat: Saksa elää tällä hetkellä 1920-lukua uudestaan. Berliinissä apulaispormestari on pahoinpidelty toukokuun alussa, ja muutama viikko aikaisemmin meppiehdokas oli pahoinpidelty Dresdenissä sairaalakuntoon, oli useamman viikon sairaalassa. He totesivat, Scholz ja Steinmeier molemmat, että Saksassa 1920-luvulla natsit nousivat valtaan perinteisten konservatiivipuolueiden yhteistoiminnassa, yhteistyöllä kansalliskonservatiivit ja katolinen puolue siellä, Italiassa rojalistit. Pääministeri, kysyn teiltä Scholzin sanoilla: eihän Suomi vain elä [Puhemies koputtaa] uudestaan 1920-lukua? Silloin natseilla oli [Puhemies koputtaa] keskeisenä teimana väestönvaihto, josta me kuulumme hetki sitten.

Puhemies Jussi Halla-aho: Edustaja Valkonen, olkaa hyvä.

13.19 Ville Valkonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdenvertaisuus on Suomen kansallisen ajatuksen ytimessä, se, että jokainen ihminen taustasta riippumatta syntyy samanarvoisena tavoittelemaan omaa onneaan ja rakentamaan yhteiskuntaa. Se on suomalaisuuden ytimessä. Minkälainen tahansa tätä ajatusta haastava periaatteellisuus ei jaa suomalaisen yhteiskunnan ydinarvoja.

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

Tämä periaate ei toteudu ainoastaan yhteiskunnallisilla rakenteilla, kuten lainsäädännöllä, vaan asenteissa ja arjen teoissa. Eikä ole mitään ristiriitaa vastustaa niin katujengiväkivaltaa kuin äärioikeistolaista väkivaltaa. [Veronika Honkasalo: Miten on niin vaikeata puhua vain äärioikeistosta?]

Me kaikki suomalaiset ollaan yhdessä vastuussa myöskin tässä salissa siitä, että viholiskuvien sijaan etsitään yhteistä pohjaa. Yhdenvertaisuuden edistämisen perusta lähtee perheistä, se lähtee koulusta, se lähtee asennekasvatuksesta, [Puhemies koputtaa] jossa minkäänlaiselle umpimielisyydelle ei ole sijaa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Sillanpää, olkaa hyvä.

13.20 **Pia Sillanpää ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kaikenlainen väkivalta on tuomittavaa, se on täysin selvää. Oli kyse mistä tahansa ääriilikkeestä tai jengirikollisuudesta, meillä täytyy olla keinot puuttua niiden toimintaan ja olla seuraamuksia. Jokaisen pitäisi kokea olevansa turvassa tässä maassa. Jotta voimme huolehtia turvallisuudesta, meidän täytyy uskaltaa puhua oikeilla nimillä niistä asioista, mitkä aiheuttavat turvattuutta. Vain siten voimme todella parantaa turvallisuutta.

Jokainen väkivallanteko on omat tragediansa, joka koskettaa uhrin lisäksi koko yhteisöä. Me emme voi olla hiljaa näistä ongelmista vain siksi, että joku väittää puheen johtavan väkivaltaisiin tekoihin. Mihin se johtaisikaan, ettei kukaan voisi enää puhua epämiellyttävistä aiheista, koska pelkää joutuvansa syytetyksi jonkun toisen sairaasta teosta? [Veronika Honkasalon välihuuto]

Onneksi toimia tehdään jatkuvasti turvallisuuden parantamiseksi. Sisäministeri Rantanen on asettanut hankkeen valmistelemaan päivitetty Kansallinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisyn toimenpideohjelma. Lisäksi nuoriso- ja jengirikollisuuden lisääntymistä torjutaan, [Puhemies koputtaa] sillä hallitus on laatinut siitä toimenpideohjelman.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

13.21 **Aki Lindén sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Meillä on otsikkoaiheena yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja syrjimättömyys. Me olemme puhuneet vakavista asioista viime päivinä. Itse käytän puheenvuoroni ensi sijassa romanipoliittisen neuvottelukunnan puheenjohtajana, jonka on asettanut valtioneuvosto. Siinä roolissa osallistuin tähän maaliskuiseen erinomaiseen pyöreän pöydän keskusteluun. Romaniväestö on varmasti se väestöryhmä, joka Suomessa ajallisesti on pisimpään joutunut rasistisen ajattelun ja syrjinnän kohteeksi. Meillä on valmisteltu romanipoliittinen ohjelma, joka ulottuu vuoteen 2030 saakka. Siinä on 71 toimenpidettä, se kattaa eri-ikäiset romanit, se kattaa asuntoasiat, työssä tapahtuvan syrjinnän ja toimenpiteet sen ehkäisemiseksi, koulutuksen, kulttuurin, profilointiasiat, yhteistyön poliisin kanssa. Halusin nostaa tämän asian esille, ei siksi, että se olisi juuri päiväkohtaisesti se kaikkein ajankohtaisin, [Puhemies koputtaa] mutta halusin muistuttaa tästä meitä kaikkia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Annan nyt vastauspuheenvuoroja niille ministerille, jotka ovat vastauspuheenvuoroa omien havaintojeni mukaan pyytäneet. — Oikeusministeri Meri, kolme minuuttia, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

13.23 Oikeusministeri Leena Meri: Kiitos, arvoisa puhemies! Koska sisäministeri Rantanen on nyt poissa ja aika läheisesti teemme yhteistyötä hänen kanssaan rikollisuuden torjunnassa ja myös suojelupoliisin osalta, niin totean, että lukekaa Ilta-Sanomista 5.7.2023 huolella, mitä supo on tarkoittanut tällä väestönvaihhdolla. Siellä todetaan, että ”viittaukset väestönvaihtoon tai demografisiin muutoksiin poliittisen retoriikan tasolla ovat eri asia kuin terroristisen väkivallan perusteleminen kyseisellä teorialla”. Jos perussuomalaiset täällä ovat kertaakaan... Poikkean nyt tästä, että yleensä ei oteta kantaa puolueisiin, mutta sanon kuitenkin, että joku tämän täällä sanoo: olemmeko me koskaan perustelleet väkivaltaista terrorismia ja puolustaneet sitä? [Veronika Honkasalon välihuuto] Sen takia koen, että se on ollut täällä salissa aika hyökkäävää kuunnella. — Kun toivotte varmaan, että täällä vastataan, niin vastasin siihen.

Sitten täällä on ollut puhetta siitä, mitä kaikkea rikostorjunnassa tehdään. Ensinnäkin me ollaan panostettu sisäiseen turvallisuuteen ja oikeusvaltioon todella paljon ja merkittäviä taloudellisia panostuksia, ja myös säästötoimenpiteiden osalta olemme huolehtineet siitä, että sinne tulee vähemmän minkäänlaisia säästötoimenpiteitä.

Hallitus on tehnyt valtavasti esimerkiksi nuoriso- ja jengirikollisuuden torjumiseksi ja vähentämiseksi, sekä kovia että pehmeitä keinoja. Esimerkiksi edustaja Kurvinen kysyi niistä. Täällä on yhdeksän ryhmää, ja täällä on tämä koventamisperuste, mistä puhuitte. Se on tulossa jo tämän kuluvan vuoden aikana eduskuntaan. Siinä on tarkoitus tehdä koventamisperusteeksi katujengirikollisuuteen liittyvä rikollisuus ja nöyryyttävä tekotapa ja puuttua siihen, että käytetään hyväksi rikosvastuun ikärajan alle olevaa ihmistä. Sitten haluaisin muistuttaa, että rikoslaissa on nyt jo kaikkien rikosten koventamisperusteena se, että se kohdistuu muun muassa rotuun, ihonväriin, syntyperään, vakaumukseen, vammaisuuteen. Eli nyt jo voidaan rikoksen rangaistuksen yhteydessä käyttää tätä koventamisperusteena.

Sitten puhuttiin joistakin tulevista kansainvälisistä päätöksistä. En ole ihan varma, mitä haettiin, mutta ainakin on tuo holokaustin kielto ja sen kriminalisointi. Siinä on ollut sanamuotojen kanssa hiomista, koska siihen liittyvät myös EU-oikeus ja sananvapauslainsäädäntö. Se on pian tulossa eduskuntaan.

Maalittamisesta olen kirjoittanut laajan blogin oikeusministeriön sivuille ja totean sen, että sentyyppinen toiminta, mitä haetaan, on nyt jo erittäin vahvasti kriminalisoitu: kunianloukkaus, vainoaminen, laiton uhkaus, pakottaminen, julkinen kehottaminen rikokseen ja niin edelleen. Kysymys on enemmän myöskin siitä valvonnasta, ja siihen on myös täällä toimenpideohjelmassa puututtu, eli tehostetaan [Puhemies koputtaa] poliisin läsnäoloa verkossa ja sosiaalisessa mediassa osana rikoksia ennaltaehkäisevää toimintaa. [Puhemies koputtaa] Siihen osallistuvat muun muassa Poliisihallitus ja krp. — Nyt loppui aika. [Puhemies koputtaa] Valtavasti olisi vastauksia, mutta nyt ei ole enempää aikaa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Vastauspuheenvuoroja ovat pyytäneet ministerit Grahn-Laasonen, Ikonen, Henriksson ja Adlercreutz. Pyydän, että tiivistätte vastauksenne noin minuuttiin kukin, jotta pysyttelemme suurin piirtein asian käsittelylle varatun ajan puitteissa. — Ministeri Grahn-Laasonen, olkaa hyvä.

13.26 Sosiaaliturvaministeri Sanni Grahn-Laasonen: Arvoisa puhemies! Jaan ne puheenvuorot täällä, jotka alleviivasivat jokaisen suomalaisen vastuuta rasismin kitkemisessä ja syrjimättömyydessä. Hallituksen puolelta pääministeri Orpon johdolla on tehty erit-

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

täin vahva ohjelma yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden edistämiseksi, ja sitä toimeenpannaan konkreettisin toimin. Siitä ainakin itse tasa-arvoministerinä olen saanut valtavasti tukea omaan työhöni.

Koska aikaa on rajallisesti, haluan nostaa esiin sen, että nyt on myös Pride-viikko, ja se on yhdenvertaisuuden puolesta. Haluan toivottaa jokaiselle turvallista Pride-viikkoa. Teemana on rauha ja toivo, ja kumpakaan ei ole tässä maailmassa liikaa. Toivon, että sen sijaan, että rakennetaan viholliskuvia ja ollaan toisiamme vastaan, puhutaan yhdenvertaisuuden puolesta ja annetaan ihmisten olla omia itsejensä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Ikonen, olkaa hyvä.

13.27 Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen: Arvoisa puhemies! Meidän jokaisen koti on kunnissa, ja on todella tärkeää, että meillä jokaisella on myöskin tervetullut ja turvallinen olo olla omassa kotikunnassamme.

Täällä kysyttiin kaupunkien rikostorjuntaohjelmista, ja voisi sanoa, että erityisesti kaupungeissa tällä hetkellä on hyvin keskeisessä asemassa se, että tehdään erilaista turvallisuussuunnittelua. On kehitetty osaamista siihen, miten tunnistaa väkivaltainen ekstremismi entistä paremmin, tehdään yhteistyötä viranomaisten kanssa vaikkapa nuorten rikollisten Ankkuri-mallilla. On erilaisia tällaisia muotoja, joilla pyritään ehkäisemään tällaisia ikäviä ilmiöitä. Myöskin jengiytyminen on otettu esimerkiksi suurten kaupunkien kanssa yhteistyössä ihan erityiseksi teemaksi, jota ratkotaan yhdessä. Kunnilla on myöskin paljon välineitä tehdä tällaista ennaltaehkäisevää työtä. Päiväkodit, koulut ovat aivan keskeisessä kasvatusroolissa perheiden ohella, ja myöskin se, minkälaista kaupunkisuunnittelua tehdään, että eri kaupunginosat esimerkiksi eivät lähde eriytymään eikä synny tällaista negatiivista segregatiota. [Puhemies koputtaa] Ne ovat kaikki sellaista hyvän yhteiskunnan rakentamista, jossa kaikki pysyvät mukana, ja hallitus tukee kaupunkeja ja kuntia tässä työssä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Henriksson, olkaa hyvä.

13.28 Opetusministeri Anna-Maja Henriksson: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin haluan kiittää siitä, että tämä keskustelu käydään. Nämä Oulun tapaukset ovat järkyttäneet meitä kaikkia, ja meidän kaikkien on tehtävä työtä koko sydämellä sen eteen, että rasismi kitketään Suomesta.

Mitä kouluun tulee, niin jokaisella lapsella on oikeus turvalliseen kouluun joka päivä, riippumatta taustasta, riippumatta ihonväristä, riippumatta uskonnosta ja niin edelleen. Tätä varten ja syrjimättömyyden puolustamiseksi me teemme myös kouluissa paljon työtä, ja sitä tullaan tehostamaan edelleen. Tässä muutama kuukausi sitten minulla oli ilo kutsua pyöreä pöytä koolle keskustelemaan yhdenvertaisuudesta ja rasismin torjunnasta kouluissamme, ja seuraajani tulee jatkamaan tätä. Me tulemme yhdessä katsomaan, mitä me voimme tehdä vielä enemmän tähän työhön. Kun tässä puhuttiin myös siitä, miten me voidaan opettaa meidän nuoriamme, lapsiamme käyttäytymään hyvin sosiaalisessa mediassa, niin totta kai koulukin tähän pystyy tekemään asioita, [Puhemies koputtaa] mutta myös kodit ja me aikuiset — me kannamme sen suurimman vastuun.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Adlercreutz, olkaa hyvä.

13.30 Eurooppa- ja omistajaohjausministeri Anders Adlercreutz: Ärade talman! Kiitos tästä keskustelusta. Tämä on tarpeellinen keskustelu. Tämä on keskustelu, johon varmaan aika ajoin on syytä palata.

Suomi on turvallinen maa, mutta Suomi on turvaton etenkin naisille ja etenkin maahanmuuttajille. Ja Suomi on turvaton maahanmuuttajille siksi, että Suomessa esiintyy rasismia. [Kimmo Kiljunen: Kyllä! — Vihreiden ryhmästä: Kiitos!] Siitä saimme taas näyttöä viime viikkojen aikana. [Kimmo Kiljunen: Erittäin hyvä, tuo on rehellistä!]

Mihin rasismi perustuu? Rasismi perustuu usein pelkoon, ajatukseen siitä, että joku ryhmä ei ole niin kuin minä. Se perustuu usein puheeseen, joka on epäinhimillistä. Puheet johtavat myös tekoihin. Sanoilla rakennamme todellisuutta. Siksi käsite ”vieraslaji” ei sovi ihmiseen, vaikka sen miten pukisi nokkeluuteen. Pelkoa synnyttävät myöskin puheet väestönvaihdoksesta, väestönmuutoksesta. Siksi supo niistä varoittaa. [Puhemies koputtaa — Jani Mäkelä: Eikä varoita! Ei pidä paikkaansa! — Välihuutoja — Antti Kurvinen: Yhtenäinen hyvä hallitus!]

Poliisilla on toki tehtävänsä, mutta niin on koululla, niin on kodilla, [Puhemies koputtaa] ja meillä poliitikoilla on aivan erityinen vastuu siitä, minkälaista maailmankuvaa me sanoillamme muodostamme.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. [Pia Viitanen: Orpo varmaan vastaa nyt hallituksen yhtenäisyydestä näiden välihuutojen varjolla! — Hälinää — Puhemies koputtaa] — Ja lopuksi pääministeri Orpo, noin kolme minuuttia, olkaa hyvä.

13.31 Pääministeri Petteri Orpo: Arvoisa puhemies ja arvoiset edustajat! Kiitos keskustelusta. Meillä on oltava ja on vain yksi tavoite, ja se on se, että me rakennamme tasa-arvoista Suomea, jossa jokainen ihminen on tasa-arvoinen, jokainen voi tuntea olonsa turvallisiksi riippumatta siitä, millainen hän on yksilönä, mistä hän tulee, mihin hän uskoo, mihin vähemmistöön hän kuuluu, minkälainen ihonväri hänellä on, ja niin edelleen — tasa-arvoista, turvallista Suomea. Hallitus on tähän työhön sitoutunut. Me emme hyväksy rasismia. [Antti Kurvinen: Ovatko perussuomalaiset samaa mieltä?] — Edustaja Kurvinen, me emme hyväksy rasismia, emme väkivaltaa. Minä toivon, että me tehdään yhdessä töitä sen asian eteen.

Hallitus tunnisti vuosi sitten keväällä ne ongelmat, mitä Suomessa on: väkivallan lisääntyminen, vastakkainasettelu, vihapuhe, monet, monet asiat, turvattomuuden lisääntyminen. Me tartuimme näihin asioihin. Hallitusta voi syyttää toki kaikesta, kun haluaa, mutta tuskin me olimme syyllisiä siihen, mikä tilanne oli viime keväänä, kun me neuvottelimme hallitusohjelmaa. Lisätään poliisien määrää, tehdään lukemattomia toimenpiteitä jengiytymisen, väkivaltarikollisuuden, rasismin kitkemiseksi. Tehtiin viime kesänä laaja ohjelma, jota pannaan toimeen tällä hetkellä, joka on täynnä erinomaisia toimenpiteitä.

Ja mitä hallituksen kokoonpanoon tulee, niin sanon sen vielä, edustaja Kivelä: tässä salissa ei ole äärioikeistolaisia puolueita, ei varmaan äärivasemmistolaisiakaan. Ei ole äärioikeistolaisia. Tällä on puolueita ja edustajia, jotka toimivat demokraattisen järjestelmän kautta, [Välihuutoja] ja minusta muun väittäminen on väärää. Jos tapahtuu virheitä, jos tapahtuu rikkeitä siinä, mitä me olemme yhdessä sopineet, niihin puututaan ja niihin on puututtu ja niin tehdään jatkossakin [Antti Kurvinen: Paljon on ollutkin rikkeitä! — Hälinää] — ja näin tehdään jatkossakin. [Vasemmalta: Entäs tämän päivän keskustelu?] Ministerien toiminnassa ei tietenkään suvaita poikkeamia näistä. Meidän tehtävämme on rakentaa

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

tasa-arvoista, turvallista yhteiskuntaa jokaiselle suomalaiselle. Me teemme töitä turvallisuuden lisäämiseksi laajalla rintamalla enemmän kuin Suomessa yksikään hallitus on ennen tehnyt. [Eduskunnasta: Ei pidä paikkaansa!]

Ja mitä Ouluun tulee, niin Oulu saa kaiken tarvitsemansa tuen, kaiken haluamansa tuen. [Antti Kurvinen: Oikein hyvä! — Vasemmalta: Ohhoh!] Poliisi on tiivistänyt toimintaansa huomattavasti Oulun suunnalla. Kun käyn vielä turvallisuusviranomaisten kanssa keskustelun, niin kaikki, mitä Oulun suunnalta toivotaan, otetaan vakavasti, ja näin pyritään toimimaan.

Edustaja Honkasalo otti tärkeän asian, tämän exit-toiminnan. Tämä on siinä meidän jengirikollisuus-, nuoriso-ohjelmassa mukana, jotta jengirikollisuuteen ja väkivallan kierteseen ajautuneet nuoret voidaan auttaa exit-toiminnan kautta pois.

Päätän oikeastaan ministeri Grahn-Laasosen viisauteen siitä, että mitäs jos vähemmän luotaisiin myöskin viholliskuvaa toisistamme. Koetetaan kaikki käyttäytyä niiden sääntöjen mukaan, joita me olemme tässä salissa olleet tukemassa, ihan jokainen. Se on ihan jokaisen näpeistä kiinni, millaisia viestejä sieltä puhelimesta lähtee. Jos pidettäisiin siitä kiinni. Yritetään sietää toisiamme, tulla toimeen paremmin keskenämme ja etsiä niitä yhteisiä ratkaisuja sen turvallisen, tasa-arvoisen Suomen puolesta.

Keskustelu päättyi.

Asian käsittely päättyi.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi arvonlisäverolain 84 ja 85 b §:n ja eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 61/2024 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 11/2024 vp

Toinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Keskustelu, edustaja Mikkonen, Krista, olkaa hyvä.

Keskustelu

13.35 Krista Mikkonen vihr: Arvoisa puhemies! Yleisen arvonlisäverokannan korotukseen 25,5 prosenttiin [Hälinää — Puhemies koputtaa] sisältyy useita haasteita, mutta keskityn tässä erityisesti kolmeen niistä.

Ensinnäkin arvonlisäveron korotus kohdistuu erityisesti pienituloisiin. Tämä todetaan hallituksen esityksessä, jonka mukaan korotuksen vaikutus on ”käytettävissä oleviin tuloihin suhteutettuna merkittävin alemmissa tulokymmenyksissä”. Tämä on erityisen ongelmallista tilanteessa, jossa hallitus on jo muutenkin leikannut pienituloisten etuuksista. Kun hallitus on jäädyttänyt indeksisidonnaisten sosiaalietuuksien tarkistukset, arvonlisäverotuksen korotus ei heijastu etuuksien nousussa. Tämä hankaloittaa entisestään pienituloisten tilannetta ja syventää köyhyyttä. Kaiken lisäksi hallitus on jo aiemmin päättänyt nostaa

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

alempia arvonlisäkantoja, mikä kallistaa esimerkiksi lääkkeitä sekä liikunta- ja kulttuuri-palveluita.

Toiseksi arvonlisäverotuksen korotus osuu kaikkein pienimpiin yrityksiin. Kaikki yrittäjät eivät voi vyöryttää veronkorotusta suoraan hintoihin, jolloin verot tulevat yrittäjien maksettaviksi. Tämä on erikoinen arvovalinta hallitukselta, jonka hallitusohjelmassa todetaan, että sen tavoitteena on yrittäjämysteinen Suomi. Kaiken lisäksi arvonlisäveron korottaminen osuu niihin samoihin työvoimavaltaisiin aloihin, joihin kohdistuu jo arvonlisäveron alarajahuojennuksen poistuminen. Monen palvelualan, sote-alan ja luovien alojen yrityksen tilanne siis hankaloituu entisestään. Iso osa näiden alojen yrittäjistä on naisia. Suomen Yrittäjien uuden raportin mukaan naisyksinyrittäjillä on valmiiksi enemmän haasteita taloutensa kanssa. Tämä arvonlisäveron korotus lisää näitä haasteita. Yrittäjämysteisen sijaan hallituksen veropolitiikkaa voisi kutsua monelta osin yrittäjävastaiseksi.

Ja kolmanneksi korotuksen ajankohta on erityisen huono. Arvonlisäveroa ei tulisi korottaa kesken vuoden tilanteessa, jossa Suomen taloudella menee yhä heikosti. On riski, että hallituksen hätäilevä alv-korotus leikkaa kysyntää ja ajaa Suomen talouden yhä huonompaan tilanteeseen. Lisäksi korotuksen ajankohta aiheuttaa monelle yrittäjälle huomattavasti lisää hallinnollista taakkaa. Monella yrittäjällä onkin nyt tiedossa työntäyteinen kesä ja kesälomat jäävät pitämättä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi on todettava, että vaihtoehtoja olisi ollut. Sopeutustoimet voi tehdä myös niin, että taantuma ei pitkity, köyhyys ei syvene ja suomalaisten ostovoima ei kärsi. Esimerkiksi ympäristölle haitallisten verotukien karsiminen olisi vahvistanut valtiontalouden sekä ympäristön tilaa ja nostanut pitkällä tähtäimellä Suomen tuottavuusasetta, ja näitä tukia on tarjolla miljardien eurojen edestä. Hallitus olisi voinut tarttua vihreään verouudistukseen, jossa ympäristölle haitalliselle toiminnalle asetetaan oikea hinta. Ympäristön pilaamisesta ei saisi enää kilpailuetua, vaan yritystoiminta ohjautuisi ympäristön kannalta kestäväan suuntaan. Hallitus olisi voinut myös uudistaa listaamattomien yhtiöiden osinkoverotuksen, jota asiantuntijat pitävät heikosti perusteltuna. Veropohjan aukkojen korjaaminen tasaisi pelikenttää ja vahvistaisi verotuksen oikeudenmukaisuutta.

Arvoisa puhemies! Nämä keinot eivät hallitukselle ole kuitenkaan kelvanneet. Sen sijaan hallitus on päättänyt kurjistaa pienituloisten tilannetta ja hankaloittaa monen pienyrittäjän asemaa. Tästä johtuen ehdotankin, että lakiehdotukset hylätään.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Sarkkinen, olkaa hyvä.

13.40 Hanna Sarkkinen vas: Arvoisa puhemies! Suomen talous on supistunut kesästä 2023 lähtien joka kuukausi lukuun ottamatta tämän vuoden helmikuuta. Työttömyys kasvaa, ja konkurssien määrä lisääntyy. Ihmisten tilannetta ei helpota se, että hallitus on heikentänyt sosiaaliturvaa historiallisella tavalla. Ihmisten luottamus talouteensa on nyt erittäin matalalla tasolla.

Hallituksen tulisi tehdä kaikkensa työttömyyden torjumiseksi ja Suomen talouden vahvistamiseksi. Tämä tarkoittaisi myös kokonaiskysynnästä huolehtimista. Hallitus toimii kuitenkin päinvastoin ja hidastaa talouden elpymistä korottamalla arvonlisäveroa kesken taantumavuoden. Hallituksen esitys korottaa arvonlisäveroa merkittävästi 24 prosentista 25,5 prosenttiin. Tällä hetkellä EU-maista vain Unkarissa on hallituksen esitystä korkeampi yleinen arvonlisäverokanta.

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

Talouden asiantuntijat ovat lähes yksimielisiä siitä, että arvonlisäveron korotuksen ajoitus on epäonnistunut ja lähettää väärän viestin niin yrityksille kuin kuluttajillekin tilanteessa, jossa elpymistä vielä odotetaan ja jossa yritysten suurin ongelma on tällä hetkellä kysynnän vähyys. Arvonlisäveron korotus tässä tilanteessa voikin aiheuttaa lopulta enemmän tappiota kuin tuottoa.

Arvoisa puhemies! Arvonlisäveron 1,5 prosenttiyksikön kiristys nopealla aikataululla kesken vuoden on yrityksille myös hallinnollisesti erittäin vaikea ja kallis toteuttaa. Monet yritykset ovat todellisissa ongelmissa, kun muutos pitäisi ajaa järjestelmiin sisään muuttaman kuukauden varoitusaikana kesken vuoden kesälomakauden jälkimainingeissa ja vieläpä toteuttaa muutos niin, että erilaiset tietojärjestelmät toimivat yhteen ja ymmärtävät puolikasta prosenttiyksikköä. Joillain toimialoilla korotusta ei käytännössä enää saa siirrettyä hintoihin tällä aikataululla, ja syksyn korotus koituu yritysten tappioksi. Heikko kysyntätilanne myös rajoittaa yritysten mahdollisuuksia viedä alvin korotus hintoihin asti.

On myös huomattava, että arvonlisäveron korotuksella on yhtymäkohta hallituksen esitykseen alvin alarajahuojennuksen poistamisesta vuoden 25 alusta sekä hallitusohjelman mukaiseen 10 prosentin hyödykkeiden, kuten lääkkeiden ja kulttuuripalveluiden, siirtämiseen 14 prosentin verokantaan, mistä tulee esitys myöhemmin. Nämä esitykset yhdessä muodostavat merkittävän rasiskeen monille yrityksille ja kuluttajille.

Arvoisa puhemies! Arvonlisäveron kiristys syö kuluttajien ostovoimaa, nostaa elinkustannuksia ja vaikuttaa kaikista haitallisimmin pienituloisiin, joiden tuloista suurin osa menee kulutukseen. Muutos on siis regressiivinen, kuten myös hallituksen esityksessä todetaan. Pienituloisten kohdalla tilannetta pahentaa entisestään hallituksen päätös leikata indeksijäädytyksillä monia etuuksia koko hallituskauden ajan. Alvin korotus nostaa siis hintoja, mutta etuudet eivät nyt nousekaan kuluttajahintoihin vastaavasti kuten yleensä.

Sinällään on myönteistä, että hallitus käyttää myös verokeinoja valtiontalouden sopeutuksessa. Vaihtoehtoisia ja parempia verosopeutuskeinoja kuitenkin olisi. Vasemmistoliitto on esittänyt useiden miljardien suuruisia reiluja ja kestäviä veromuutoksia — aloittaa voisi esimerkiksi listaamattomien yhtiöiden osinkoverotuksen porsaanreikien korjaamisesta.

Arvoisa puhemies! Vasemmistoliitto ei kannata arvonlisäveron korotusta.

Ja arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Mikkosen tekemää esitystä lakiesitysten hylkäämisestä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Viitala, olkaa hyvä.

13.43 Juha Viitala sd: Arvoisa puhemies! Tänään käsiteltävä hallituksen esitys, joka ehdottaa arvonlisäverokannan ja vakuutusmaksuveron korottamista 24 prosentista 25,5 prosenttiin, ansaitsee kriittisen tarkastelun.

Esityksen tavoitteet valtiontalouden vahvistamiseksi ovat ymmärrettäviä, mutta sen seuraukset saattavat olla vahingollisia ja ongelmallisia. Tulee väkisin miettineeksi, olisiko korotus voinut olla maltillisempi. Verokantojen korotus vaikuttaa suoraan kuluttajahintoihin ja heikentää kansalaisten ostovoimaa, mikä on huolestuttavaa aikana, jolloin monilla perheillä on jo vaikeuksia selviytyä päivittäisistä menoistaan ja arjestaan. Ostovoiman heikentyminen vähentää kulutusta, mikä puolestaan voi hidastaa talouskasvua, ja tämä vaikutus on ristiriidassa esityksen tavoitteiden kanssa parantaa valtiontalouden kestävyyttä pitkällä aikavälillä.

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

Lisäksi yrityksille aiheutuvat hallinnolliset kustannukset ovat merkittäviä. Yritysten on päivitettävä tietojärjestelmänsä, kirjanpitoonsa ja hinnoittelunsa vastaamaan uusia verokantoja. Tämä rasittaa erityisesti pienyrityksiä, jotka voivat kohdata suhteellisesti suurempia kustannuksia, mikä heikentää täten kilpailuedellytyksiä. Pienyritysten hallinnollisten kustannusten kasvu saattaa johtaa jopa joidenkin yritysten sulkemiseen, mikä vähentäisi työllisyyttä ja verotuloja.

Veronkorotusten negatiiviset vaikutukset kysyntään ja kulutukseen ovat huomattavat, ja kotitalouksien ostovoiman heikentyessä kulutus vähenee, mikä voi johtaa tuotannon laskuun ja siten heikentää talouskasvua tältäkin näkökannalta. Tämä on merkittävä riski, joka on otettava huomioon päätöksenteossa. Vaikka esityksen valmistelussa on kuultu laajasti eri tahoja ja sen tarkoitusperät ovat selkeät, on tärkeää arvioida tarkasti näitä negatiivisia vaikutuksia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lohi, olkaa hyvä.

13.46 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Keskusta esitti ensimmäisessä käsittelyssä sisällöllistä muutosta tähän hallituksen esitykseen. Me lähdemme siitä, että arvonlisäveroa ei tulisi korottaa 25,5 prosenttiin. Erityisesti tämä puoli prosenttia on kohtuuton ja menee yli sen, mitä muissa Pohjoismaissa on. Suomen ei pidä lähteä arvonlisäverotuksenkaan osalta himoverotuksen linjalle. Me ymmärrämme sen, että tässä taloudellisessa tilanteessa valtiontalouteen tarvitaan myös tuloja, ja arvonlisäveron yleisen prosentin korottaminen on ymmärrettävä toimenpide, mutta kyllä siinäkin pitäisi olla joku kohtuus ja maltti. Nyt mennään sen yli. Eikä tässä vielä kaikki: tämä tehdään ajankohtana, joka aiheuttaa meidän yrityselämällemme, pienille yrityksille ja myös suuremmille yrityksille, erittäin suuria ongelmia, kun heti kesälomien jälkeen 1.9. yleinen arvonlisäveroprosentti tulee nousemaan.

Tilanne on kohtuuton. Monen yrityksen ja yrittäjän kesäloma on pilalla. Ja vaikka useat yritykset haluaisivat tehdä parhaansa, heidän atk- ja taloushallintojärjestelmänsä, kassajärjestelmänsä eivät tule taipumaan tähän, ja he voivat joutua täysin kohtuuttoman tilanteen eteen, niin että parhaankin tahdon jälkeen he joutuvat rikkomaan lakia tai ottamaan omaan piikkiin, omaan kustannukseen, arvonlisäveroja, kun eivät kykene järjestelmiään muuttamaan. Tämä puolen prosentin desimaalikorotus aiheuttaa erityisen suurta vaikeutta moniin kassajärjestelmiin.

Tämän johdosta teen tässä keskustan vastalauseeseen sisältyvät kolme lausumaehdotusta, jotka kuuluvat, arvoisa puhemies, seuraavasti:

”1) Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, miksi se ei ole yleisen arvonlisäveron verokannan korotuksen yhteydessä noudattanut omaa hallitusohjelmaansa, jonka mukaan yrityksiä koskevat lainsäädäntöuudistukset toteutetaan riittävän pitkällä siirtymäajoilla, jotta yrityksille jää aikaa sopeuttaa toimintaansa.

2) Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää arvonlisäverokannan ja useiden veropäätöstensä yhteisvaikutukset erityisesti pieniin ja keskisuuriin yrityksiin ennen kuin eduskunnalle annetaan seuraavia yrityksiin negatiivisesti vaikuttavia veroesityksiä.

3) Eduskunta edellyttää, että hallitus luopuu yleiseen arvonlisäverokantaan tehtävä korotus huomioiden aikeistaan korottaa 10 prosentin arvonlisäverokantaa 14 prosenttiin myöhemmin annettavalla erillisellä esityksellä, jotta ahkeralla työllään tulonsa ansainneiden suomalaisten ostovoimasta ei leikattaisi yhtään enempää kuin on aivan välttämätöntä.”

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, Hanna, olkaa hyvä.

13.49 Hanna Räsänen kesk: Arvoisa puhemies! Yrittäjätaustaisena kansanedustajana olen saanut yrittäjäkollegoiltani ympäri Suomea paljon palautetta viime kuukausien aikana, ja kyllä viesti on ollut varsin selkeä, eli tämä arvonlisäveron muutos kesken kalenterivuoden tulee olemaan tosi haastava juuri tämän desimaaliongelman takia. Tästä ovat huolissaan tilitoimistoyrittäjät, mutta tästä ovat huolissaan myös ne yrittäjät, joiden kuuluisi tehdä leipätyönään kauppaa eikä surra sitä, että atk-järjestelmät eivät toimi. Pahimmillaan tämä johtaa siihen, että jos järjestelmiä ei saada toimimaan, niin myöskään sitten laskutus ei voida tehdä kesäaikana, ja tämä tekee myös sitten taloudellista tappiota yrityksille.

Näistä syistä kannatan lämpimästi keskustan ja edustaja Lohen tekemiä äskeisiä esityksiä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kurvinen, olkaa hyvä.

13.50 Antti Kurvinen kesk: Herra puhemies! Tämä arvonlisäveron nopea ja erittäin korkea korottaminen kesken vuoden on esimerkki siitä, miten Orpon hallituksen talouspolitiikka on vuoden voimassaolon, vallassaolon, jälkeen ajanut karille. Mitään muita keinoja eivät pääministeri Orpo ja valtiovarainministeri Purra löytäneet talouden hoitamiseen kuin tällaisen kesken kalenterivuoden ja useimmille yrityksille kesken tilikauden tapahtuvan todella ison muutoksen, joka tulee Suomen Yrittäjiä lainatakseni pilaamaan pk-yrittäjien kesän. Meillä tulee taloudellisia seuraamuksia ja ongelmia niille yrityksille, jotka eivät pysty muuttamaan tietojärjestelmiään kesken vuoden muutamassa kuukaudessa tähän outoon 25,5:een. Ja näillä ratkaisuilla Suomesta tulee Euroopan numero kakkonen kulutusveroisissa. Vain Unkarissa on yleinen arvonlisävero korkeampi kuin Suomessa.

Tämä on myös sellaista politiikkaa, millä tullaan syömään erityisesti palveluyrittäjiltä leipää. Palveluyrittäjät ovat erittäin lujilla inflaation, korkojen nousun ja myöskin koronan jälkeen, esimerkiksi tapahtuma-alan ja kulttuuri- ja liikunta-alan yrittäjät. Tämä tulee kyllä iskemään moniin sellaisiin yrittäjiin, jotka tekevät vaikka remonttitoita, putkitöitä, tarjoavat erilaista kotiapua kotitalouksiin. Hallitushan samaan aikaan myös leikkaa kotitalousvähennystä. Elikkä ihan huolella viedään leipää sieltä palveluyrittäjien suusta tällä politiikalla.

Herra puhemies! Aina silloin tällöin täällä salissa sanotaan, että ei ole vaihtoehtoja. Kyllä olisi vaihtoehtoja. Keskusta on ehdottanut, että esimerkiksi alkoholiveroa voitaisiin kiristää eikä keventää, niin kuin hallitus tekee, tupakan verotusta kiristää. Kannattaisimme suurten yhdistysten ja säätiöitten isojen pääomatulojen voimakkaampaa verottamista, ja Verohallinnon ihan oman ehdotuksen mukaan 200 miljoonaa voisi saada harmaasta taloudesta. Alv:n himokorottaminen on virheellistä politiikkaa, ja keskusta sitä vastustaa, ja on onneksi olemassa parempia vaihtoehtoja, joita olemme täällä pitkin kevättä esitelleet.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

13.52 Lauri Lyly sd: Arvoisa puhemies! Olemme historiallisen veronkorotuksen äärellä, kun arvonlisävero nousee 24:stä 25:een ja puoleen ja sitten myöskin täysin poikkeuksellisen ajankohtana eli 1.9. Nämä kaksi asiaa ovat tässä jo tosi merkittäviä, ja sitten tässä pitää muistaa, että tämä ei ole ainut alvin muutos: pienten yritysten alvin alarajahuojennus

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

poistuu ja rajaksi tulee 20 000 euroa, ja sitten 10:stä 14 prosenttiin nousevat lääkkeet ja joukkoliikenne. Alvin alueella tehdään monia muutoksia tämän ohella. Tämä tulee näkymään kuluttajien ja kansalaisten arjessa monella tapaa. Inflaatio nousee, ja niiden hintojen kautta, joissa suoraan tämä alvin nousu näkyy tuolla kuluttajahinnoissa, se näkyy sitten kuluttajien käyttäytymisenä ja ostovoiman pienentymisenä.

Tämä korotuksen taso on aivan liian suuri. Me olisimme olleet valmiita yhden prosenttiyksikön korotukseen. Korotusajan osalta 1.9. on äsken luetelluilla esimerkeillä hyvin kuvattu: Se on erittäin ongelmallinen yritysten kannalta. Se on myöskin toteutuksen kannalta vaikea, koska kaikkiin kuluttajahintoihin tämä arvonlisäverokantamuutos pitää viedä hyvin nopealla aikataululla. Monen yrittäjän kesä on mennyt pilalle tällä muutoksella. Tämä ajankohta olisi ollut oikeampi tuolla vuodenvaihteessa, jossa ne yleensä ovat olleet.

Sitten jos katsotaan tätä kokonaisuutta, tällä tasoitetaan valtiontaloutta noin 1 000 miljoonalla eurolla, ja se on ymmärrettävää. Kaikki ymmärtävät, että valtiontalouden tasapainottamiseen pitää käyttää myöskin verovälineitä, mutta olisi ollut vaihtoehtoisia ratkaisuja, niin kuin täällä jo aiemmin puheenvuoroissa on tullut esille. Näin merkittävää ja massiivista arvonlisäveron korotusta ei olisi pitänyt tehdä. Tämän ajankohdan ja korotuksen tason olisi pitänyt olla toinen. — Kiitos.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hyvinvointialueesta annetun lain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 2/2024 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 11/2024 vp

Toinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Edustaja Räsänen, Hanna, olkaa hyvä.

Keskustelu

13.55 Hanna Räsänen kesk: Arvoisa puhemies! Keskusta ei kannata hyvinvointialueiden ohjauksen yhteensovittamista ja sen säätämistä valtiovarainministeriön tehtäväksi. Se veisi sote- ja pelastustoimen uudistuksia aivan väärään suuntaan. Se heikentäisi alueellista päätöksentekovaltaa, ja se heikentäisi sosiaali- ja terveyspalveluiden vaikuttavuuden kehittämistä. Vetoammekin vielä kerran hallitukseen, että se jatkuvien rahoitusleikkausten, hallinnollisen vallan uudelleenjakamisen, palveluverkon alas ajamisen sekä ihmisten palveluiden kauas viemisen sijaan alkaisi keskittyä ihmisten tarvitsemien palvelujen kehittämiseen, terveyden edistämiseen ja hyvinvointialueiden tukemiseen niiden uudistamistyössä.

Perustuslain nojalla valtiovallan on turvattava jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut. Niiden järjestämisessä tarvitaan substanssiosaamista, jota on sosiaali- ja terveysministeriössä. Hyvinvointialueet vastaavat myös pelastustoimen järjestämisestä, jossa taas asiantuntijuus on sisäministeriöllä. Valtiovarainministeriön tehtävänä on muun muassa tehdä esityksiä hyvinvointialueiden rahoituksesta ja rahoitusjärjestelmistä, joista lopulta

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

päättää eduskunta. Edelleen kiinnitän huomiota, että substanssiosaaminen on sosiaali- ja terveysministeriössä, ja tästä on kyse ihmisten hyvinvointi- ja terveyspalveluissa.

Katsoimme valiokuntakäsittelyn jälkeen, että emme voi tukea keskustana tätä hallituksen esitystä, ja olemmekin jättäneet vastalauseen 2 valiokuntatyöskentelyssä. Esitän nyt, että lakiehdotukset 1—4 hylätään, ja sen lisäksi esitän kolme lausumaehdotusta, jotka vielä luen tässä:

”1) Eduskunta edellyttää, että hallitus keskittyy tukemaan hyvinvointialueita ja mahdollistaa niiden uudistamistyön palveluiden toimivuuden parantamiseksi ja ammattitaitoisen sote-henkilöstön riittävyyden ja ihmisten tarvitsemien lähipalvelujen turvaamiseksi puutumalla kalliiseen keikkalääkärijärjestelmään ja lisäämällä alueiden päättäväisyyttä, väljentämällä normiohjausta sekä vähentämällä kansallista säätelyä ja kansallista ohjausta.

2) Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa hyvinvointialueille työrauhan perumalla hyvinvointialueille kohdistamansa rahoitusleikkaukset, pidentää alijäämien kattamisaikaa vuoden 27 loppuun asti eikä leikkaa normien purkamisista koituvia laskennallisia säästöjä hyvinvointialueiden rahoituksesta.

3) Eduskunta edellyttää, että hallitus uudistaa hyvinvointialueiden rahoitusta vastaamaan paremmin alueellisiin olosuhde- ja palvelutarve-eroihin.”

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Peltonen, olkaa hyvä.

13.58 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksen tavoitteena on yhtenäistää ja selkeyttää hyvinvointialueiden valtionohjausta, jotta voidaan varmistaa yhdenvertaisten ja laadukkaiden palvelujen toteutuminen hyvinvointialueilla sekä hillitää kustannusten nousua ja edistää kustannusvaikuttavuutta. Nämä tavoitteet ovat kannatettavia, mutta kaikilta osin ei käy selväksi, miten nyt esitetyillä lainsäädäntömuutoksilla näihin tavoitteisiin päästään. Tämä käsitys on vain vahvistunut hallintovaliokunnan valiokuntakäsittelyn ja myös sosiaali- ja terveysvaliokunnan vastaavan käsittelyn aikana.

Lisäksi esityksen tavoitteena on selkeyttää valtiovarainministeriön tehtäviä ja roolia hyvinvointialueiden ohjauksessa sekä varmistaa, että hyvinvointialueiden ohjaus on yhteensopivaa valtioneuvoston asettamien talous- ja finanssipoliittisten tavoitteiden kanssa. On todettava, että ihmisille tärkeiden peruspalvelujen alistaminen talous- ja finanssipoliittisille tavoitteille hallituksen esityksen mukaisella tavalla voi pahimmassa tapauksessa vaarantaa kansalaisten perusoikeuksien toteutumisen, ja tämä on hyvin vakava asia.

Valtiovarainministeriön ja valtioneuvoston asettamien talous- ja finanssipoliittisten tavoitteiden nostamista hallituksen esittämällä tavalla ohjauksen keskiöön ei voi hyväksyä. Sekä sosiaali- ja terveysvaliokunnan että hallintovaliokunnan asiantuntijakuulemisissa on esitetty laajasti kritiikkiä siitä, että esityksessä korostuvat finanssipoliittiset tavoitteet sekä muut taloudelliset näkökohdat siten, että perustuslaissa turvattujen sosiaali- ja terveyspalvelujen varmistaminen sekä hyvinvointialueiden kaikessa toiminnassa keskeiset sosiaali- ja terveyspoliittiset tavoitteet jäävät valtakunnallisessa ohjauksessa näille alisteisiksi. Pidämmekin välttämättömänä perustuslain 19 §:n 3 momentissa perusoikeuksina turvattujen sosiaali- ja terveyspalvelujen varmistamiseksi, että laista kävisi selkeästi ilmi perusoikeuksien turvaamisen ensisijaisuus suhteessa finanssipoliittisiin tavoitteisiin. Nyt näin ei hallituksen esityksessä ole.

Arvoisa puhemies! Hyvinvointialuelain 12 a §:ssä ehdotetaan säädettäväksi hyvinvointialueiden tehtäviä koskevista valtakunnallisista tavoitteista. Nykyisten erillisten sosiaali-

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

ja terveydenhuollon valtakunnallisten tavoitteiden ja pelastustoimen valtakunnallisten tavoitteiden sijasta valtioneuvosto vahvistaisi vähintään joka neljäs vuosi yhtenäiset hyvinvointialueiden tehtäviä koskevat valtakunnalliset tavoitteet, joissa otetaan huomioon sekä sosiaali- ja terveydenhuollolle että pelastustoimelle asetettavat tavoitteet. Valtakunnalliset tavoitteet ovat keskeinen osa valtakunnallista sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen strategista ohjausta.

Hallituksen esityksessä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen valtakunnallisten tavoitteiden määrittely ei enää perustuisi voimassa olevan sote-järjestämislain 31 §:ssä edellytettyyn sosiaali- ja terveysministeriön selvitykseen sekä mahdollisiin muihin väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa ja taloutta koskeviin seurantatietoihin. Esityksessä ehdotettu sääntely ei estäisi mainitun selvityksen ja seurantatietojen huomioon ottamista, mutta niiden huomioon ottamiseen velvoittavan säännöksen poistaminen laista voisi merkittäväällä tavalla rajoittaa näiden palvelujen tavoitteiden määrittelyssä lakisääteisesti huomioon otettavaa tietopohjaa edellyttämällä, että ainoastaan finanssipoliittiset tavoitteet on otettava huomioon. Myös tällä ehdotetulla sääntelyllä olisi merkittäviä vaikutuksia perusoikeuksien toteutumiseen ja turvaamiseen.

Näillä perusteilla kannatan edustaja Räsänen tekemää hylkäysehdotusta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Mehtälä.

14.02 Timo Mehtälä kesk: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Räsänen toi hyvin esille hyvinvointialueitten rahoitusten haasteet ja käytännön ongelmat suuressa hyvinvointialueuudistuksessa, jota on tehty pitkään. Siksi kannatan edustaja Räsänen tekemiä esityksiä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Suhonen.

14.02 Timo Suhonen sd: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Hallintovaliokunnan sosiaali-demokraattien ja vasemmistoliiton jäsenten tekemässä vastalauseessa on kirjattu siis näin: ”On todettava, että ihmisille tärkeiden peruspalvelujen alistaminen talous- ja finanssipoliittisille tavoitteille vaarantaa kansalaisten perusoikeuksien toteutumisen.” Ja samalla on todettava se, että hallituksen esitys 2/2024 vahvistaa valtiovarainministeriön päätösvaltaa hyvinvointialueiden ohjauksessa heikentäen samalla alueellista ja kunnallista kansanvaltaa ja alueellisten sosiaali- ja terveystalouden palvelujen tarpeiden ja ihmisten arjen turvallisuuden huomioon ottamista. Tässä olisin kysynyt ministeriltä, jos olisi ollut paikalla nimenomaan valtiovarainministeri, koska hän on Kouvolassa käydessään luvannut, että tämä valtiovarainministeriön ja siis hallituksen esitys ja päätös Kouvolan yöpäävystysten lakkauttamisesta olisi peruttavissa, jos ei ole osoitettavissa taloudellista säästöä, olisin kysynyt: onko sama johdonmukaisuus olemassa myös Iisalmen sairaalan yöpäävystysten lakkauttamisen osalta, kun ja jos selviää, että lakkautuksilla ei tule säästöjä? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Viitala.

14.03 Juha Viitala sd: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen säästölinja on vahingollinen hyvinvointialueille. Lyhytnäköiset säästöt eivät takaa kestävä kehitystä ja hyvinvointia. On selvää, että ison organisaatiouudistuksen jälkeen on asioita, joita pitää tarkastella ja järkevöittää. Tällä hetkellä kehittämisen sijaan alueilla ajaututaan karsimaan ja leikkaamaan

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

palveluita. Tämä on erityisen haitallista, kun puhutaan peruspalveluista. Palvelujärjestelmä on saatava sujuvaksi ihmisten näkökulmasta ja turvalliseksi myös työntekijöiden kannalta. Tarvitsemme hyviä työpaikkoja ja vetovoimaa sote-alalle. Henkilöstön osaaminen ja jaksaminen työssään ovat avainasemassa.

Hallituksen esityksen tavoitteena on yhtenäistä ja selkeyttää hyvinvointialueiden valtionohjausta, jotta voidaan varmistaa yhdenvertaisten ja laadukkaiden palvelujen toteutuminen hyvinvointialueilla sekä hillitä kustannusten nousua ja edistää kustannusvaikuttavuutta. Nämä tavoitteet ovat kannatettavia, mutta on todettava, että ihmisille tärkeiden peruspalvelujen alistaminen talous- ja finanssipoliittisille tavoitteille vaarantaa kansalaisten perusoikeuksien toteutumisen.

Arvoisa rouva puhemies! Hyvinvointialueet tarvitsevatkin lisää aikaa ja tukea palveluiden kehittämiseen ja kustannussäästöjen tekemiseen kestäväällä tavalla. Hyvinvointialueille on turvattava se työrauha, mitä ne tarvitsevat, ja antaa mahdollisuus hallittuun palvelujen uudistamiseen niin, että palvelut ovat laadukkaita ja pidemmällä aikavälillä myös kustannustehokkaita.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindén.

14.05 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! En käy uudelleen läpi niitä tätä lakia koskevia perusasioita, jotka otin itse puheenvuorossani esille silloin, kun meillä oli täällä ensimmäinen käsittely, mutta puutun nyt siihen ytimeen, joka on oikeastaan koko tämän hyvinvointialueiden rahoitusta ja valtionohjausta säätelevän asian takana. Sehän on se tilanne, joka nyt hyvinvointialueilla on puolentoista vuoden toiminnan jälkeen syntynyt: vakavat alijäämät, jotka ovat johtamassa siihen, että tehdään osin harkittuja mutta aika paljon harkitsemattomaltakin näyttäviä palveluiden leikkauksia, jotka kuitenkin edes toteutessaan eivät tulisi tasapainottamaan tätä tilannetta. Siitähän on vahva viite täällä julkisen talouden suunnitelmassa sivulla 64, jossa on verrattu alueiden sopeutussuunnitelmia ja toisaalta sitten sitä painelaskelmaa, mikä on olemassa hyvinvointialueiden taloudesta, kun tiedetään, että nämä alueiden suunnitelmat käytännössä ovat niin rajuja, että ne eivät tule toteutumaan.

Jos nyt oikein tätä sinänsä varsin monimutkaista ja useita yksityiskohtia sisältävää asiaa miettii mahdollisimman yksinkertaistetusti, niin kysymys on kyllä silloin siitä, että se kaikkein vakavin asia sinänsä riittämättömän kokonaisrahoituksen ohella on tämä hyvinvointialuelain 115 §:n toisen kappaleen ensimmäinen virke, joka kuuluu näin: ”Taloussuunnitelma on laadittava siten, että se on tasapainossa tai ylijäämäinen viimeistään toisen talousarviovuotta seuraavan vuoden päättyessä.” Tästähän me olemme puhuneet, ja äskenkin kuuluisissa lausumissa ja vastalauseissa tämä tuotiin esille. Nyt kun se ensimmäinen vuosi meni 1,4 miljardia alijäämäiseksi kaikkien hyvinvointialueiden osalta ja nyt tämä toinen vuosi näyttää menevän saman verran — tässä JTS:ssä on arvioitu 1,2 miljardia alijäämää tälle vuodelle, mutta mitään sellaista tekijää ei ole nyt olemassa tai nähtävissä, että se alijäämä jäisi tältä vuodelta pienemmäksi — niin vasta ensi vuosi on sitten tasapainoinen johtuen siitä, että ensi vuonna saadaan se vuoden 23 jälkikäteistarkistus. Mutta kun nyt vuoden 24 talousarviot on laadittu tuon äsken siteeraamani lakipykälän pohjalta niin, että tasapainotusta tavoitellaan lain perusteella vuoden 26 loppuun mennessä eikä vuonna 26 saatavaa, nyt meneillään olevan vuoden 24 jälkikäteistarkistusta saa silloin ottaa tässä taloussuunnitelmassa huomioon, niin tässä on nyt olemassa sellainen useamman miljardin gäppi eli va-

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

je, ja tämä nyt johtaa alueet tällä hetkellä harkitsemattomiin ratkaisuihin. Tämä on usein tuotu esille, mutta halusin sen tässä vielä korostetusti sanoa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hoskonen.

14.08 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Hanna Räsänen hyvin omassa puheenvuorossaan kuvasi keskustan jättämän vastalauseen sisältöä, ja niihin ei minulla sen kummempaa lisättävää — hyviä lausumia.

Meillä on valtava ongelma hyvinvointialueilla: toiminta on lähtenyt käyntiin, ja on osoittautunut krooninen rahoitusvaje. Siinä ehkä Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella Siun sote on, voisin sanoa, oikein malliesimerkki. Siellä kyllä töitä tehdään aivan varmasti täydellä teholla, ja on hyvin surullista, että erikoissairaanhoidon puolella siellä on esimerkiksi tekoniivelleikkauksissa valtava vaje, niin että moni ihminen on invalidisoitumassa, vaikka nopeasti tehtävä tekoniivelleikkaus jalkaan parantaisi hänen elämänsä olosuhteita ja antaisi hänelle mahdollisuuden kuntoutua. Nyt raha on käytännössä loppu, tai sitä on hyvin vähän. Tekoniivelleikkausten tekemistä lykätään ja lykätään ja lykätään, ja se johtaa sitten siihen kauheimpaan tilanteeseen, jossa ihminen invalidisoituu todella vakavasti, pahimmillaan joutuu laitoshoidon. Ja laitoshoidon paikoissakin on ongelmia. Moni vanhus tänäkin päivänä kotikunnastani joutuu kauas, kauas kotoaan hoitoon, ja se on esimerkiksi ihmisen itsensä kannalta ja hänen läheistensä kannalta aivan kamala tilanne, että ihminen siirretään sitten vanhoilla päivillä jonnekin toiselle puolelle maakuntaa — eristetään siitä sosiaalisesta turvaverkostosta, missä hän on ikänsä elänyt.

Nämä ovat semmoisia asioita, että toivoisin, että eduskunta ottaa tämän ihan oikeasti sydämenasiakseen, koska ei näitä ihmisiä voida siirrellä. Se on vanhalle ihmiselle rangaistus, jos hänet siirretään kotiseudultaan jonnekin 200 kilometrin päähän semmoiseen ympäristöön, missä hän ei ole koskaan käynyt. Toivon, että tämä asia otetaan eduskunnassa vakavasti, ja ymmärrän sen, että rahasta on pula, mutta meidän pitää tätä järjestelmää edelleen kehittää, antaa sille aikaa. Ja sitten jos päätöksenteko keskitetään yhteen ministeriöön, se johtaa hyvin äkkiä siihen, että näitä tilanteita, mitä äsken kuvasin, tulee koko ajan lisää. Niin ei saa käydä. Tässä pitää eduskunnan olla yksimielinen ja ottaa tämä asia vakavasti.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lyly.

14.11 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Kuten edustaja Lindén tässä hyvin kuvasikin, tätä alkuvaiheen rahoitusta tässä nytten joudutaan paikkaamaan. Kun tämä muutos tapahtui kunnilta hyvinvointialueille, niin alkupään rahoitusta nyt paikataan jälkikäteistarkastuksilla ja muilla, ja ne tulevat vuoden myöhässä. Tämän muutoksen hallinta on tästä syystä hankalaa, ja tämä tasapainottamisvaade on tosi lyhyt, jolloin se pakottaa tekemään näitä nopeita toimenpiteitä hyvinvointialueilla, että pystyttäisiin rahoitusraamissa olemaan.

Nyt tällä VM:n ohjauksen vahvistamisella yritetään vielä puuttua tähän tilanteeseen. Minusta tässä on semmoinen epäkohta, että VM:lle tulee lisää työkaluja jo entisten lisäksi. Jos katsotaan tätä meidän rahoituskehystä, niin palvelutarpeen kasvusta korvataan vain 80 prosenttia ensi vuodesta eteenpäin, hyvinvointialueitten indeksi on alimittainen, kustannuksiin ja palkkakehitykseen nähden se on tiukka. Uutena leikkauksena tulee jälkikäteistarkastuksiin 5—30 prosentin leikkaus, eli ei tule enää täyttä jälkikäteiskorjausta jatkossa.

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

Myöskin tasapainottamisvaade, joka on lyhyt, pakottaa siihen. Nyt kun katsotaan hyvinvointialueita, niin olisi vähän pitemmällä aikavälillä pystytty tekemään aika paljon helpotusta hyvinvointialueille. Sitten sääntelyn purkaminen, jota tässä ollaan tekemässä, suoraan leikataan myöskin tulevasta rahoituksesta, samoin kuin näitä palvelumaksujen korotuksia. Eli valtiovarainministeriöllä on tosi monia välineitä jo nyt katsoa, miten hyvinvointialueitten rahoitusta ohjataan, ja tässä vahvistetaan sitä lisää.

Arvoisa rouva puhemies! Isoin ongelma tässä on se, kuinka nämä perusoikeuksina turvatut sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut varmistetaan, kun katsotaan tätä rahoituskehikkoa ja kun katsotaan niitä palvelutarpeita. Kumpi on tärkeämpi jatkossa: se, mitä ihmiset tarvitsevat palveluina — saako se perustuslaillisen suojan — vai onko tämä talouden raami se, mikä pakottaa tekemään vähän tyhmiä päätöksiä, ja sitten, voi sanoa, ne ovat kalliimpia jatkossa? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Peltonen.

14.13 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Pidän erikoisena ja oikeastaan myöskin harmillisena sitä, että hallitus päätti aloittaa työnsä suhteessa hyvinvointialueisiin tällä hallituksen esityksellä koskien hyvinvointialueiden ohjausta ja sen muuttamista, etenkin kun kahden valiokunnan hyvin perusteellisen käsittelyn perusteella vaikuttaa siltä, että näihin hyviin tavoitteisiin, joita hallituksen esitykseen sisältyy, ei oikeastaan niillä keinoilla, mitä nyt ehdotetaan, tosiasiaa tulla pääsemään. Tämä valiokuntakäsittely, jolle itse annan paljon arvoa, jossa asiantuntijat ovat tätä hallituksen esitystä eri näkökulmista arvioineet, kyllä jättää itselleni lainsäätäjänä sellaisen käsityksen, että voi olla riski, että me joudumme palaamaan tähän hyvinvointialueiden ohjausta koskevaan sääntelyyn vielä hyvinkin pian, ja se ei tietenkään ole tarkoituksenmukaista, ei alueiden eikä tietystikään täällä valtionohjausta harjoittavien ministeriöiden näkökulmasta.

Tätä hallituksen esitystä enemmän olisin toivonut hallitukselta toimia, joilla helpotettaisiin tätä hyvinvointialueiden taloudenkin näkökulmasta hieman vaikeaksi osoittautunutta käynnistämistä. Nyt olisi tarvittu hallitukselta ennen kaikkea niitä toimia, joilla oltaisiin helpotettu hyvinvointialueiden taloudellista tilannetta, tuettu hyvinvointialueita siinä, että ne pystyvät selättämään ne suuret palvelujen tarpeen kasvuun ja toisaalta talouden tiukentumiseen liittyvät muutosvoimat, jotka ovat ihan kiistattomia, kuten täälläkin on useissa puheenvuoroissa tuotu esiin.

Eräs konkreettinen keino, jonka perään on paljon puhuttu, on ollut tämä hyvinvointialueiden alijäämän kattamisvelvoitteen pidentäminen. Sitä on käsittäkseni koko oppositio ehdottanut omissa avauksissaan hallitukselle. Sehän olisi toimenpide, joka toisi konkreettisesti lisää aikaa hyvinvointialueille mutta ei valtiolle maksaisi ikään kuin mitään uutena rahana sinne hyvinvointialueiden toimintaan.

Nyt on yli vuosi tässä seurattu hallituksen toimintaa — tai oikeastaan toimettomuutta — hyvinvointialueiden suuntaan. Toimet antavat odottaa itseään. Mutta vielä tämänkin hallituksen esityksen yhteydessä haluan esittää painokkaan toiveeni sen puolesta, että hallitus ryhtyisi niihin toimiin, joilla aidosti helpotetaan hyvinvointialueiden tilannetta, autetaan niitä kulkemaan tämän vaikean vaiheen yli, jotta ne pystyvät vastaamaan niihin odotuksiin, joita kansalaisilla perustellusti on, myöskin niin, että toiminta on kustannustehokasta ja asiat pystytään hoitamaan asiallisella tavalla.

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Niemi.

14.16 Veijo Niemi ps: Arvoisa rouva puhemies! Salissa on toinenkin Pirkanmaan aluevaltuutettu elikkä edustaja Lyly. Hän käytti jo hyvän puheenvuoron. Myöskin arvostamani edustaja Lindén on paikalla.

Hyvinvointialueet: En ehkä niinkään ota kantaa tähän valtioneuvoston päätökseen tarpeellisesta ohjauksesta hyvinvointialueille, mutta Pirkanmaan aluevaltuutettuna haluan tuoda sen esille, mitä muun muassa edustaja Hoskonen tässä kertoi. Meillä on todella hyvin toimivat Sydänsairaala ja Coxa siellä Pirkanmaalla yliopistollisen sairaalan yhteydessä. Valinnanvapaushan on tietysti jokaisella hakeutua muun muassa näihin, jos on sydänvaivoja taikka polvi- tai lonkkaoireita. Otan kantaa siihen, että tällä hetkellä tiedän, että meillä on jo nyt aluehallituksessa tehty korjausliikkeitä. Meillä on Pirkanmaalla edelleen iso vaje, budjetti noin 136 miljoonaa miinuksella. Syksyn myötä siellä on tulossa 80:tä henkeä koskevat yt-neuvottelut. Meidän on pakko tällä tavalla oikaista. Mutta me on jo oikaistu muun muassa tänään aluehallituksen päätöksellä yhden hyvin tarpeellisen terveysaseman kohdalta, mille oli jo tehty lakkautuspäätös. Äänestyksen jälkeen tehtiin se päätös, että hyvin tärkeä tällainen paikallinen terveysasema — mitkä minun mielestäni ovat todella tärkeitä ihmisten hyvinvoinnin kannalta — saakin nyt jatkoaikaa. Toinen, mille toivon edelleen jatkoaikaa, on se Valkeakosken Acutan yöpäivystyksen sulkeminen, koska Etelä-Pirkanmaan alueella sitä yöpäivystystä tilapäisestikin tarvitsee hyvin moni kesälomalainen mutta myöskin noin 80 000 asukasta Etelä-Pirkanmaan alueelta. Toivon näitä ihan omana itsenäni, ja tietysti aluevaltuutettuna puutun näihin koko ajan. Mutta aivan varmasti meidän on tähän saatava lisää aikaa ja löydettävä rahaa, että saadaan ihmisten terveys ja hyvinvointi sille tasolle, millä se Suomen tasoisessa maassa täytyy olla.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lyly.

14.18 Lauri Lyly sd: Rouva puhemies! Tässä täytyy sanoa, että hallituspuolueen edustajana edustaja Niemi voisi suoraan sinne valtiovarainministeriöön viestittää, että hyvinvointialueet tarvitsevat vähän lisää rahaa, ja sillä tavalla voisi helpottaa tätä akuuttia tilannetta, joka hyvinvointialueilla on.

Se, minkä takia pyysin tämän toisen puheenvuoron, liittyy edustaja Peltosen puheenvuoroon, jossa hän viittasi hyvinvointialueitten toivomuksiin ja esityksiin. Hyvinvointialueiden johtajat ovat hyvin määrätietoisesti esittäneet VM:n suuntaan tätä talouden tasapainottamisaikataulun pidentämistä. Siellä on tullut monia hyvin yksituumaisia ehdotuksia sen osalta, että sitä pidennettäisiin.

Muun muassa Pirkanmaan hyvinvointialueen taloudellisessa katsauksessa kun katsottiin vuosia 25 ja 26, niin jos siellä olisi vielä vuosi kaksi lisää, se tasapainottaminen olisi pystytty toteuttamaan siinä aikataulussa. Tämä on se iso huoli, minkä takia nyt ajetaan tätä aikataulua. Toivoisin, että VM:ssäkin ehkä kuulo alkaisi vähän parantua ja tätä asiaa käsiteltäisiin vakavasti vielä tämän vuoden aikana, koska hyvinvointialueet tekevät nyt ennakolta sellaisia päätöksiä, jotka eivät ole viisaita hyvinvointialueitten tulevaisuuden kannalta, ja etenkin ne eivät ole viisaita asukkaiden ja palveluja tarvitsevien ihmisten kannalta. — Kiitos.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 20 ja 21 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 28/2024 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 12/2024 vp

Toinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Keskustelu alkaa. Edustaja Peltonen.

Keskustelu

14.21 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annettua lakia väliaikaisesti. Esityksessä ehdotetaan pienennettävän vastaanottorahaa ja käyttö rahaa, joita myönnetään kansainvälistä suojelua hakevalle, tilapäistä suojelua saavalle ja ihmiskaupan uhrille, jolla ei ole kotikuntaa.

Hallintovaliokunnan asiantuntijakuulemisissa on tuotu esiin, että vastaanottorahan perusosan suuruus on nykyisin noin 59 prosenttia toimeentulotuen perusosan määrästä, ja hallituksen esityksen mukaisen, alennetun vastaanottorahan perusosan suuruus olisi jatkossa 49 prosenttia toimeentulotuen perusosan määrästä.

Pidämme kohtuuttomana hallituksen esityksen mukaista vastaanottorahan leikkausta ennen kaikkea siksi, että hallitus on jo päättänyt myös vastaanottorahaan kohdistuvasta indeksijäädytyksestä. Vastaanottorahan leikkaus ja indeksijäädytys voivat yhdessä johtaa seurauksiin, joiden tuloksena hallituksen esityksen kielteiset vaikutukset ylittävät mahdolliset säästöt.

Hallintovaliokunnan useissa asiantuntijalausunnoissa onkin tuotu esiin, että hallituksen esityksen vaikutuksia ei ole arvioitu riittävästi. Erityisen suurena riskinä on, että hallituksen esitys vain heikentää jo valmiiksi kaikkein heikoimmassa asemassa olevien ihmisten tilannetta entisestään.

Esityksen ongelmat eivät näkemyksemme mukaan poistu valiokuntakäsittelyssä tehdyillä muutoksilla, joilla leikkausta paikataan täydentämällä täydentävän vastaanottorahan myöntämisedellytyksiä koskevaa sääntelyä. Sen sijaan muutokset tulevat merkittävästi lisäämään byrokratiaa, lisäämään ja vaikeuttamaan etuuden myöntäjien työtä ja lisäämään tuensaajien aseman epävarmuutta.

Esityksen tavoitteena todetaan olevan myös sellaisten tilapäistä suojelua saavien henkilöiden kuntaan siirtymisen nopeuttaminen, joilla olisi mahdollisuus kotikuntaa hakea. Kotikunnan hakemiseen tulisi kuitenkin ohjata muilla keinoilla kuin leikkaamalla kaikkien kansainvälistä suojelua hakevien, tilapäistä suojelua saavien ja ihmiskaupan uhreille myönnettävää vastaanottorahaa.

Esitys kohdistuu tällä hetkellä erityisesti Venäjän hyökkäyssotaa pakeneviin ukrainalaisiin. Tammikuun 2024 alussa vastaanottojärjestelmän asiakkaista 79 prosenttia oli ukrainalaisia. Tilapäisen suojelun saajien lisäksi vastaanottorahaa saavat turvapaikanhakijat sekä ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmässä olevat ja heidän alaikäiset lapsensa, joilla

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

ei ole kotikuntaa Suomessa. Esityksellä heikennetään myös ilman huoltajaa Suomeen tulleille lapsille maksettavaa käyttörahaa. Vastaanottojärjestelmän asiakkaista 24 prosenttia on lapsia.

Riippuvuutta vastaanottorahasta ei voida varsinaisesti pitää kestoaltaan lyhyenä ja väliaikaisena, sillä turvapaikanhakuprosessit kestävät kuukausia, toisinaan jopa vuosia. Esimerkiksi ukrainalaiset voivat pääsääntöisesti hakeutua kotikuntaan vuoden Suomessa oleskelun jälkeen, mihin saakka he ovat vastaanottopalveluiden asiakkaita.

Hallituksen esityksellä pyritään valtiontalouden säästöjen lisäksi vähentämään Suomen turvapaikka- ja vastaanottojärjestelmän houkuttelevuutta. Sisäministeriön hallintovaliokunnalle toimittaman vastineen mukaan vastaanottorahan määrän vaikutuksesta perustetomasti kansainvälistä suojelua hakevien määrään ei kuitenkaan ole todennettua tietoa. Vaikuttaakin siltä, että hallituksen esityksellä ei tulla tosiasiaassa saavuttamaan säästöjä hallituksen tavoittelemassa laajuudessa, eikä myöskään vähentämään vastaanottojärjestelmän houkuttelevuutta, kuten esityksessä on argumentoitu. Siten hallituksen esitystä on hyvin vaikea pitää sosiaalisesti kestäväenä tai kannatettavana.

Edellä olevan perusteella esitän, että hallituksen esityksen mukaiset lakiehdotukset hylätään.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Nikkanen.

14.25 Saku Nikkanen sd: Arvoisa rouva puhemies! Kannatan edustaja Peltosen tekemää esitystä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kontula.

14.25 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Nyt me olemme ensi kertaa vuosikymmeniinkin tekemässä päätöstä, jossa jokin viimesijainen sosiaalietuus pudotetaan niin alhaiselle tasolle, että edes laskennallisesti kaikkien kohdalla terveellisen ruuan hankkiminen laillisin keinoin ei ole mahdollista. Siis ensimmäistä kertaa vuosikymmeniin hyvinvointivaltio Suomessa tietoisesti tuotetaan sellainen etuusmuoto, jolla ei edes teoriassa ole mahdollista tyydyttää ravintotarpeita, eli tuotetaan Suomeen ryhmä, jonka on valittava joko nälän tai sitten laittomien lisäänsaintakeinojen välillä. Minun nähdäkseni tällainen ratkaisu on osoitus siitä, että historiaa ei todellakaan ole luettu. Kuka täysjärkinen ihminen, joka on vähänkään katsonut niitä yhteiskuntia, joissa tällaisia ryhmiä on, haluaa sellaista maailmaa meille tänne Suomeen?

Kuten tässä jo mainittiin, tällä hetkellä pääkohde tai suurin yksittäinen ryhmä, joka tätä vastaanottorahaa saa ja tästä leikkauksesta kärsii, ovat ukrainalaiset, mutta mukana on myös muita turvapaikanhakijaryhmiä, joilla ei ole mahdollisuutta hakeutua kotikuntaan välttämättä edes sen vuoden päästä. Mukana on myös ihmiskaupan uhreja, jotka ovat jo moneen tapaan hyväksikäytettyjä ja monen erilaisen mankelin läpi käyneitä, ennen kuin he joutuvat sitten tekemään sen valinnan, turvautuvatko he Suomen valtioon vai miettivätkö sitten, mitä muita resursseja on enää käytettävissä.

Jos me ajatellaan vastaanottorahaa verrattuna toimeentulotukeen, niin meidän tiedetään, että ne ihmiset, jotka ovat toimeentulotuella vähänkin pidempään, tyypillisesti joutuvat kitkuttelevaan aika monenlaisen kikka kolmosen kanssa, että saisivat rahat riittämään. Jo toimeentulotuen tasoa pidetään niin matalana, että ihmiset, jotka saavat toimeentulotukea,

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

käyvät leipäjonoista hakemassa ruoka-apua, jotkut tekevät pimeää työtä tai erilaista trokausta naapuruston ja lähiyhteisöjen sisällä, juoksevat tarjouksien perässä siellä, missä punaisia lappuja on saatavilla, tai niistävät vaatteista, hygieniasta ja muista, mihinkä sen saman toimeentulotuen oletetaan riittävän. Eli jo se toimeentulotuen perusosan taso on niin pieni, ettei sillä tahdo pärjätä myöskään tutkimuksen mukaan, ja vastaanottoraha jo ennestään oli huomattavasti pienempi kuin toimeentulotuen perusosa, ja nyt sitä pienennetään vielä siitä entisestään. Sen vastaanottorahan pitäisi riittää ruuan lisäksi vaatteisiin, hygieniaan, siihen bussilippuun, jotta sinä ylipäättään pääset johonkin kauppaan sitä ruokaa ostamaan, tietoliikenteeseen ja tilanteessa, jossa mukana on myös sellaisia ihmisryhmiä, joilla ei ole lupaa Suomessa parantaa asemaansa tekemällä palkkatöitä tai joiden kunto on niin heikko, kuten monien ihmiskaupan uhrien kohdalla, että he eivät ole työkykyisiä.

Minun mielestäni on pysäyttävää, että me voimme samanaikaisesti puhua hyvinvointi-Suomesta ja tuottaa tietoisesti nälkää tähän maahan. Suomi on vielä valovuosien päässä siitä tilanteesta, etteikö meillä riittäisi ruokaa kaikille, ihan kaikille, joidenka me katsotaan, että tässä maassa kuuluu olla. Ja tietysti vielä järisyttävämpää tästä tekee se, että kohderyhmässä on myös lapsia. Tässä salissa ollaan siis nyt päättämässä siitä, että nälkä on ok myös lasten osalta.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

11. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ulkomaalaislain sekä kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 26/2024 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 13/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 13/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Keskustelu alkaa. Puheenjohtaja Peltokangas, esittelypuheenvuoro.

Keskustelu

14.30 Mauri Peltokangas ps (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutoksia ulkomaalaislain oleskelulupasääntelyyn. Esityksen yleisenä tavoitteena on korostaa maahanmuuton hallintaa ja parantaa sitä kautta yhteiskunnan sisäistä turvallisuutta. Esityksellä korostetaan sitä, että yhteiskunnan asettamia sääntöjä on noudatettava ja että myös maahanmuuttajilta vaaditaan yleistä lainkuuliaisuutta. Muutoksilla pyritään entistä määrätietoisemmin estämään oleskeluluvan saaminen esimerkiksi viranomaisia harhauttamalla tai vääriä tietoja antamalla.

Hallintovaliokunta pitää näitä tavoitteita kannatettavina. Tarkoituksena on entistä tehokkaammin estää maahantulosäännösten kiertäminen siten, että laissa otetaan huomioon kaikki tilanteet, joiden tulisi johtaa oleskeluluvan epäämiseen oleskelulupaa haettaessa. Ehdotettu sääntely perustuu pääosin nykyiseen maahantulosäännösten kiertämistä koske-

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

vaan oikeuskäytäntöön. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan esimerkiksi laittoman maahantulon järjestäminen tapahtuu etenevissä määrin muodollisesti laillista menettelyä käyttäen. Ehdotettu sääntely parantaa viranomaisten mahdollisuuksia puuttua maahantulon rajoitusten kiertämiseen. Hallintovaliokunta pitää perusteltuna, että oleskeluluvan epäämisen perusteista säädetään mahdollisimman tyhjentävästi laissa. Valiokunta pitää kuitenkin tarkoituksenmukaisena, että sinänsä tarkkarajaisessa sääntelyssä jätetään lakia soveltavalle viranomaiselle jonkin verran harkintavaltaa. Valiokunta pitää tärkeänä, että lakiin sisältyy säännös kokonaisharkinnasta sellaisten tilanteiden varalle, joissa oleskeluluvan epäämistä voidaan pitää kohtuuttomana. Perusteluissa kuitenkin korostetaan, että säännöksen soveltamisen kynnyksen on tarkoitus olla korkea.

Arvoisa rouva puhemies! Esityksen mukaan kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden niin sanottu kaistanvaihto työperäisen maahanmuuton puolelle estetään. Myös opiskelijan oleskeluluvat ja muut vastaavat oleskeluluvat sisällytetään kaistanvaihdon kiellon piiriin. Tämän vuoksi ulkomaalaislain lisäksi niin sanottua tutkija- ja opiskelijalakia ehdotetaan muutettavaksi. Kaistanvaihdon kiello koskee oleskeluluvan hakemista turvapaikkamenettelyn aikana sekä sen päätyttyä, jos ulkomaalainen oleskelee vielä maassa. Nykyinen lainsäädäntö mahdollistaa oleskeluluvan hakemisen ja sen myöntämisen sen jälkeen, kun henkilö on saanut kielteisen päätöksen turvapaikkahakemukseensa ja päätöksen käännäntämisestä. Saadun selvityksen mukaan usein hakijan tarkoituksena on tällaisissa tilanteissa ainoastaan viivästyttää maasta poistamista. Vaikka tällaisissa tilanteissa myönnettyjen oleskelulupien määrät eivät ole kovin suuria, valiokunta katsoo, että lainsäädännön selkeyttämiselle on selvästi tarvetta. Valiokunta pitää tärkeänä, että turvapaikkahakemukset käsitellään mahdollisimman nopeasti ja että kielteisen päätöksen saaneiden maasta poistaminen on tehokasta. Valiokunta korostaa esityksen yhtenä tavoitteena olevan vähentää sellaisten turvapaikkahakemusten määrää, joissa hakijoiden todellisena tarkoituksena on tulla Suomeen töihin tai opiskelemaan. Kaistanvaihdon kiellon tarkoituksena on selkeyttää oleskelulupajärjestelmää ja korostaa normaaleja työ- tai koulutusperusteisen maahanmuuton väyliä. Hallintovaliokunta tähdentää, että turvapaikkajärjestelmää ei ole tarkoitettu työvoiman maahanmuuton väyläksi.

Arvoisa rouva puhemies! Kaistanvaihdon kielloon ei ehdoteta säädettäväksi poikkeuksia, vaan kielteisen turvapaikkapäätöksen saanut henkilö voi hakea oleskelulupaa työn tai opiskelun perusteella vasta sen jälkeen, kun on poistunut maasta. Ehdotettu sääntely tarkoittaa myös sitä, että turvapaikkamenettelyn aikana saatu työ- tai opiskelupaikka ei estä maastapoistamispäätöksen täytäntöönpanoa. Maahan laittomasti oleskelemaan jääneet eivät näin ollen voi jatkossa laillistaa oleskeluaan hankkimalla Suomesta työpaikan tai opiskelupaikan. Valiokunta katsoo, että ehdotetulla sääntelyllä voidaan osaltaan estää maahantulosäännösten kiertämistä, selkeyttää oleskelulupajärjestelmää ja vähentää perusteettomia turvapaikkahakemuksia. Esitykseen sisältyy lisäksi ehdotus ulkomaalaislain 131 §:n muuttamiseksi, jolla mahdollistetaan poliisin rekisteriin ulkomaalaislain nojalla tallennettujen biometristen tietojen luovuttaminen Schengenin tietojärjestelmään tallennettaviin palauttamista sekä maahantulon ja maassa oleskelun epäämistä koskeviin kuulutuksiin. Ehdotetun muutoksen taustalla on hallintovaliokunnan mietinnön pohjalta hyväksytty eduskunnan lausuma.

Valiokunta toteaa, että ehdotetulla lainmuutoksella parannetaan viranomaisten kykyä todentaa kuulutuksen kohteena olevan henkilön henkilöllisyys tai tunnistaa henkilö. Kuulutusten avulla Schengen-alueen viranomaiset voivat varmistaa, että paluuveto on

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

noudatettu, tukea palauttamispäätöksen täytäntöönpanoa sekä estää maahantulokieltoon määrätyn henkilön paluun Schengen-alueelle. Valiokunta on käsitellyt mietinnössä myös sääntelyn suhdetta EU-oikeuteen. Valiokunta pitää saamiensa asiantuntijaselvitysten perusteella kuitenkin tarpeellisena, että sisäministeriö selvittää ja arvioi, onko ulkomaalaislain 131 §:n perusteella otettujen henkilötietojen luovuttaminen esityksen mukaisessa laajuudessa riittävä, vai tulisiko sitä laajentaa, ja olisiko poliisin ja Rajavartiolaitoksen SIS-asetusten mukaisten lakisääteisten velvoitteiden noudattamiseksi tarpeen, että ulkomaalaislain 131 §:n nojalla poliisin rekisteriin tallennettujen tietojen lisäksi voisi luovuttaa esimerkiksi ulkomaalaislain 60 d §:n nojalla oleskelulupakorttia varten otettuja biometrisiä tietoja käytettäväksi SIS-järjestelmään tallennettaviin kuulutuksiin, ja että ministeriö ryhtyy arvioinnin perusteella tarvittaviin toimenpiteisiin.

Arvoisa rouva puhemies! Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä. Hallintovaliokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä vähäisin muutosehdotuksin. Valiokunnan mietintöön on jätetty kaksi vastalauseetta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Räsänen, Hanna.

14.37 Hanna Räsänen kesk: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ulkomaalaislakia ja kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annettua lakia. Hallituksen esityksen keskeisin ongelma on niin sanotun kaistanvaihdon täyskielto ilman poikkeuksia. Esityksen mukaan kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden kaistanvaihto työperäisen maahanmuuton puolelle estettäisiin. Myös opiskelijan oleskeluluvat ja muut vastaavat oleskeluluvat sisällytetään kaistanvaihdon piiriin. Kaistanvaihdon kielto sisältäisi oleskeluluvan hakemisen turvapaikkamenettelyn aikana sekä sen päätyttyä.

Vaikka onkin lähtökohtaisesti kannatettavaa, että turvapaikkajärjestelmää ei käytetä työvoiman maahantulon väylänä, kaistanvaihdon täyskielto on kohtuuton. Emme kannata kaistanvaihdon täyskieltoa esitetyllä tavalla. Pääsäännön tulee olla, että maahantuloväylät pidetään selkeinä ja niiden väärinkäyttö estetään. Humanitaarisen ja työperäisen maahanmuuton on tapahduttava kuitenkin kullekin tarkoitettua omaa väylää pitkin. Kaistanvaihdon täyskielto ilman poikkeuksia ja mahdollisuutta tapauskohtaiseen harkintaan johtaisi kuitenkin siihen, että Suomi menettäisi jo työllistyneitä osaajia maallemme tärkeiltä aloilta. Työvoimapulasta kärsivä Suomi tarvitsee osaavia, työkykyisiä ja työhaluisia maahanmuuttajia. Hallitus kohtelee esityksessään tällaisiakin henkilöitä ei-toivottuina käyttämällä perusteena sitä, että he ovat jäämässä Suomeen vääränlaisilla perusteilla.

Arvoisa puhemies! Kannatamme sitä, että kaistanvaihto olisi mahdollista esimerkiksi silloin, kun turvapaikanhakija on prosessin aikana työllistynyt työvoimapula-alalle, hänen työsuhteensa on aito, palkkaus on kunnossa, nuhteettomuusedellytys täyttyy ja henkilö on opiskellut kotimaista kieltä. Tällaisissakaan tapauksissa tämän hallituksen esityksen toteutuessa kaistanvaihto ei siis olisi enää lainkaan mahdollista.

Hallituksen esitys pitää sisällään kuitenkin myös kannatettavia muutoksia. Pidämme kannatettavana myös sitä, että maahantulosäännösten kiertämistä vilpillisesti estetään tehokkaammin. Ehdotettu säätely perustuu pääosin nykyiseen maahantulosäännösten kiertämistä koskevaan oikeuskäytäntöön. Täysin uutta säätelyä on tältä osin vain kansallisen tur-

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

vallisuuden vaarantamisen lisääminen oleskeluluvan epäämisen yleiseksi perusteeksi ja oleskeluluvan epääminen vapaaehtoisen paluun avustuksen vastaanottamisen vuoksi.

Lisäksi esityksessä kannatettavaa on se, että poliisin rekisteriin ulkomaalaislain nojalla tallennettujen biometristen tietojen luovuttaminen Schengenin tietojärjestelmään tallennettaviin palauttamista sekä maahantuloa ja maassa oleskelun epäämistä koskeviin kuului-
tuksiin mahdollistetaan jatkossa. Tällä muutoksella saatetaan järjestykseen EU-säätelyn toimeenpanon puute, johon aikaisemmin Euroopan komissio on kiinnittänyt huomiota Suomen osalta.

Arvoisa puhemies! Edellä olevilla perusteilla ehdotamme vastalauseen 1 mukaisesti, että 36 f §:ää muutettaisiin ja meidän vastalauseettamme 1 pidettäisiin tässä pohjaesityksessä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Peltonen.

14.41 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen ehdotuksessa on hyviäkin elementtejä, mutta hallituksen ehdotuksen kiistatta suurin sudenkuoppa näkemyksemme mukaan on tämä kaistanvaihdon täyskielto, johon siis mentäisiin, mikäli tämä hallituksen esitys nyt sitten sellaisena toteutetaan. Kaistanvaihdon täyskielto ilman poikkeuksia ja mahdollisuutta tapauskohtaiseen harkintaan johtaisi siihen, että Suomi menettäisi jo työllistyneitä osaajia maallemme tärkeiltä aloilta. Näen edustaja Räsäsen tavoin niin, että kaistanvaihto pitäisi jatkossa mahdollistaa sellaisin kriteerein, jotka estävät osaajien menetyksen ja ilmeiset kohtuuttomuudet, joita voi tämän kaistanvaihdon täyskiellon olosuhteissa ilmetä, mutta kuitenkin samalla ennaltaehkäistäisiin turvapaikkajärjestelmän väärinkäyttöä työperäisen maahanmuuton väylänä. Nythän tässä hallituksen ehdotuksessa ei ole yritetty tällaista mallia edes hakea vaan on ikään kuin suoraan menty tähän täyskieltoon huolimatta siitä, minkätyyppisiä kohtuuttomuuksia ja menetyksiä tällainen täyskielto voisi toteutuessaan aiheuttaa. Näin ollen kannatan edustaja Räsäsen tekemää ehdotusta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kontula.

14.42 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Kiinnitän tässä puheenvuorossani huomiota erääseen yksityiskohtaan, joka ei ole tämän lakimuutoksen kaikkein keskeisin, mutta ymmärtääkseni tulisi tulla mainituksi tässäkin salissa sen mahdollisten pitkän aikavälin vaikutusten takia. Ja nyt viittaan siis siihen, että ensimmäistä kertaa vuosikymmeniin Suomen lakiin tuodaan valeavioliitto.

Meillähän pitkässä kaaressa kehitys on kulkenut niin, että 1800-luvun lopulla, vähenevässä määrin 1900-luvun alussa, ajateltiin, että julkisella vallalla on oikeus ja velvollisuus säädellä hyvinkin tarkoin ihmisten keskinäisistä suhteista, ja näitä säännöksiä on sitten vuosikymmenten mittaan pikkuhiljaa purettu. Nyt tällä hetkellä yleinen ajatus on, että se, mitä ihmiset keskenään kotioiloissa puuhaavat ja kenen kanssa suhteissa ovat, ei julkiselle vallalle kuulu silloin, kun kysymys on täysivaltaisista aikuisista ihmisistä, jotka kaikki vapaaehtoisesti toiminnassa mukana ovat.

Ja meidän avioliittolaissamme ei ole minkäännäköistä velvoitetta tutkia avioliiton solmimisen perusteita tai olosuhteita. Ihmisten ei tarvitse Suomessa rakastaa toisiaan saadakseen mennä naimisiin. Ihmiset voivat mennä naimisiin vaikkapa taloudellisista syistä, mukavuussyistä, arjen paremman hallinnan näkökulmasta, asumisjärjestelyjen vuoksi tai kos-

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

ka heitä vain huvittaa mennä naimisiin. Meillä ei ole asetettu mitään ehtoja sille, millaisia motiiveja ihmisillä tulisi olla, jotta he saavat solmia avioliiton.

Nyt meillä on kuitenkin tämä yksi ryhmä, jonka kohdalla käytännössä tällainen ehto muodostuu, ja itse asiassa aika tiukat ehdot. Ei riitä, että nämä ihmiset motiiveiltaan vastaavat sitä, mitä yleisesti ajatellaan avioliittoon kuuluvan, vaan myös heidän käytännön elämänsä tulee riittävässä määrin — ja huom. todistettavasti — täyttää ne normit, joita yleiselle perhe-elämälle asetetaan. Näiden normien mukaan esimerkiksi minä tuskin pystyisin todistamaan olevani puolisoni kanssa naimisissa, koska emme ole asuneet samassa osoitteessa koko kymmenvuotisen avioliittomme aikana. Näiden kriteerien mukaan, mitä näissä tilanteissa noudatetaan, meidät todennäköisesti tuomittaisiin valheellisiin perustein suhteen solmineiksi valeavioliittolaisiksi.

Tässä perusteluina on käytetty sitä, että oikeuskäytännössähän meillä on kyllä ollut valeliitto jo verraten pitkään, itse asiassa koko ajan tässä rinnalla olemassa, ja näitä tutkintoja ja päätöksiä on koko ajan tehty. Siitä huolimatta minä näen sen, että tämä nimenomainen peruste tuodaan lakiin merkittävänä ajatustavan muutoksena suhteessa aikaisempaan.

Lisäksi hallituksen esityksessä ei ole asianmukaisesti pohdittu sitä, mikä merkitys tulisi antaa sille, että viranomaispäätösten oikeusvarmuus näissä valeliittoepäilyissä on ollut aika heikko: alemmissa tuomioistuimissa ainakin takavuosina 40 prosentilla valeliittoon tuomituista ihmisistä päätökset muuttuivat sitten oikeuskäsittelyssä yleensä sen takia, että joku osapuoli oli raskaana ja suhteissa oli siis todistettavasti oltu.

Tästä syystä ajattelen, että niin vähäpätöinen kuin tämä muutos ehkä lyhyellä aikavälillä onkin, niin pitkällä aikavälillä se voi hyvinkin olla jonkinäköisen uuden paluu menneisyyteen -tendenssin yksi vaihe.

Ja minä korostan, että tämä lakihan kohdistuu nyt myös suomalaisiin. Ei se ole yksi eikä kaksi perussuomalaisten jäsentä, jotka ovat soittaneet minullekin ja itkeneet puhelimesta, kun heidän thaimaalainen vaimonsa on käännytetty maasta ja todettu, että valeliitossa on oltu. Tavallaan tämä on jälleen yksi sellainen kohta, jossa minun mielestäni ei ymmärretä sitä, että samalla kun yritetään eriyttää ulkomaalaisten ja suomalaisten oikeuksia toisistaan, niin tullaan samalla heikentäneeksi myös suomalaisten oikeuksia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Zyskowicz.

14.47 Ben Zyskowicz kok: Arvoisa rouva puhemies! Arvoiset kansanedustajat! Tässä hallituksen esityksessä on herättänyt eniten keskustelua tämä niin sanottu kaistanvaihdon kieltö. Eli kysymys on siitä, että jos ihminen hakee Suomesta esimerkiksi kansainvälistä suojelua, niin häntä kohdellaan loppuun saakka kansainvälisen suojelun hakijana, ja jos hän tähän hakemukseen saa kielteisen päätöksen, niin jatkossa hän ei voisi Suomesta käsin hakea ja saada oleskelulupaa esimerkiksi työnteon perusteella. Tämä niin sanotun kaistanvaihdon kieltö on ymmärrettävä ja perusteltu siltä kannalta, että se selkeyttää meidän oleskelulupajärjestelmää ja se selkeyttää meidän turvapaikanhakujärjestelmää, ja sillä luonnollisesti pyritään ennalta estämään meidän turvapaikkajärjestelmän väärinkäyttöä eli sitä, että tosiasiaissa ollaan tulossa Suomeen töihin, mutta on helpompi tulla Suomeen turvapaikanhakijana ja sitten pyrkiä, kun turvapaikkaa tai kansainvälistä suojelua ei tule, vaihtamaan tämä oleskelulupa työntekoon perustuvaksi oleskeluluvaksi. Eli tälle kaistanvaihdon kiellolle on ymmärrettävät ja hyvät perusteet.

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

Toisaalta pitää sanoa, että tällainen totaaliikielto ei ole ongelmaton. Voidaan ajatella poikkeuksellisia tilanteita, joissa turvapaikanhakijana Suomeen tullut henkilö on erittäin hyvin Suomeen kotoutunut, käynyt prosessin aikana kouluja, oppinut kieltä, päässyt töihin ja hänen jäämisensä Suomeen ja työpanoksensa Suomessa ja Suomelle olisi hyvin arvokasta, hyvin arvokas asia. Tietysti tällaisessa tilanteessa tulee kysyneeksi, että miksi tällainen muutos turvapaikanhakijasta työntekoon perustuvan oleskeluluvan hakijaksi ja työntekoon perustuvan oleskeluluvan saajaksi ei voisi olla mahdollinen. Toisaalta hallituksen puolelta on tuotu esiin luonnollisesti tähänkin vaihtoehtoon liittyviä ongelmia. Emmekä me tietystikään halua kannustaa sinänsä ketään, joka on hakenut kansainvälistä suojelua mutta joka ei ole ollut siihen oikeutettu, jäämään Suomeen, viivyttämään, jarruttamaan prosessia, jotta sitten sinä aikana ehtisi oppia kielen, päästä töihin ja siten saisi muutettua tämän oleskelulupahakemuksensa toiseksi.

Koska tämä asia ei kuitenkaan ole ongelmaton, kuten totesin, vaan asiassa tietyissä poikkeustapauksissa on kuitenkin puolensa, niin omalta osaltani kuitenkin toivon, että hallitus jatkossa seuraa tätä uudistuksen vaikutusta ja näitä positiivisia vaikutuksia, mutta myös luonnollisesti sitä, jäävätkö sitten jotkut sellaiset ihmiset, joiden me olisimme kovasti toivoneet jäävän Suomeen, Suomeen jäämättä. No, vastauksena helposti sanotaan, että voi-han ihminen palata sinne lähtömaahan ja hakea sieltä työntekijän oleskelulupaa, kuten prosessiin kuuluu, ja tämä on tietysti totta. Mutta jos henkilön lähtömaa nyt on vaikkapa Afganistan, jossa tällä hetkellä talebanit pitävät yllä hirmuhallintoa, niin ei tuokaan vaihtoehto kaikissa tilanteissa ole kovin toimiva. Eli toivon, että hallitus seuraa tilannetta ja katsoo näitä tavoiteltuja positiivisia vaikutuksia tällä uudistuksella mutta myös arvioi mahdollisia haittavaikutuksia.

Arvoisa rouva puhemies! Minun piti puhua yhdestä toisesta kysymyksestä varsinaisesti ja huomaa, että aika kuluu, niin sallittaneen kuitenkin yli seitsemänkin minuutin suositus-
rajan menevä puheenvuoro, jos on mennäkseen. — Kiitos.

Arvoisa puhemies! Minun piti puhua yhdestä erityiskysymyksestä. Nimittäin hallintovaliokunnassa jo viime vaalikaudella ja itse jo varmaan viime vuosituhannella olen kiinnittänyt huomiota sellaiseen asiaan, että rikostutkinnassa ja rikosten torjunnassa senkin jälkeen, kun meille on syntynyt passirekisteri ja henkilökorttirekisteri, ja sen jälkeen, kun meillä on jo pitkään ollut ulkomaalaisista rekisteri, niin poliisilla ei edes törkeimpien vaikkapa raiskaus- ja siihen liittyvien tapporikosten tutkinnassa ole oikeutta katsoa rikospaikalta löytyneitä sormenjälkiä näistä olemassa olevista rekistereistä, vaikka ne ovat käytettävissä. Ja tätä, että tähän ei ole oikeutta, on tietysti perusteltu taas kerran näillä perustuslailisilla ongelmilla tai näkökulmilla. Eli taustalla on niin sanottu käyttösidonnaisuuden periaate tai käyttösidonnaisuusperiaate, eli kun esimerkiksi passirekisteriin ja henkilökorttirekisteriin ja ulkomaalaisrekisteriin ei ole sormenjälkiä otettu rikosten tutkimiseksi ja selvittämiseksi ja raiskaajien ja murhamiesten kiinni saamiseksi, niin ei ole kuulemma perusteltua, että näitä passirekisterin sormenjälkiä, jotka on otettu passia varten, tai henkilökorttirekisterin sormenjälkiä, jotka on otettu henkilökortteja varten, voisi sieltä katsoa. Ja totta kai eduskunnan perustuslakivaliokunta on nähnyt hyvin ongelmalliseksi sen, että näin voitaisiin toimia.

No, kun itse kuitenkin aina mieluummin olen järjestäytyneen yhteiskunnan ja sen riittävien toimintaedellytysten kannalla — siis tietysti sellaisten, jotka oikeusvaltioon sopivat, mieluummin sillä kannalla — ja rikosvastuun toteutumisen kannalla kuin sillä kannalla, että murhaajat ja raiskaajat jostakin tällaisesta syystä pääsevät teostaan vastuuta kantamat-

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

ta, niin olen ajanut jo vuosia sitä, että näitä tietoja voisi näistä rekistereistä katsoa. Sanon nyt selvyiden vuoksi, että tietystikään se, että jonkun sormenjäljet jo löytyvät jostakin raiskauspaikalta, ei kerro, että asianomainen sormenjälkien haltija olisi syyllistynyt mainittuun raiskaukseen, tietystikään ei, vaan normaali näyttökynnys ja syytekynnys ja tuomitsemiskynnys on aina. Mutta varmasti se helpottaa sen raiskauksen ja surman selvittämistä, jos rikospaikalta löytyneiden sormenjälkien kautta päästään kyselemään, että keitä muita siellä oli paikalla ja keitä sinne sitten jäi, kun sinä sieltä lähdit.

No, tätä on pidetty hyvin ongelmallisena perustuslakivaliokunnassa ja tietysti Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa ja tietysti tietyt professoritason asiantuntijat ovat pitäneet. Tästä huolimatta eduskunnan hallintovaliokunta on vuonna 2021 todennut, että tulisi selvittää, pitäisikö näitä voida käyttää. Sitten ministeri on antanut selvityksen vuonna 22, ja sitten ministeri on laittanut tähän hankkeen vuonna 23 ja perustuslakivaliokunta on väljennyt aikaisemmin tiukkaa kantaansa niin, että tietyissä rajatuissa tapauksissa nämä sormenjäljet voisi katsoa näistä edellä mainituista rekistereistä.

Hyvä, tähän asti kaikki on hyvin, paitsi: Tämän asian, jonka nyt ei luulisi olevan kovin monimutkainen, tämän hankkeen — jonka paperit ovat tässä — jonka sisäministeriö on asettanut, toimikausi kestää melkein kaksi vuotta eli toukokuun viimeiseen päivään vuonna 25. No, sen jälkeen tulevat tietysti kesäloimat, ja sen jälkeen ollaan syksyssä 26, ja kun tämä menee perustuslakivaliokuntaan, joka silloinkin varmasti on aivan tukossa kaikista lakiesityksistä niin kuin se on nykyään koko ajan, niin näinköhän tällä vaalikaudella tätä asiaa saadaan hoidettua?

Arvoisa puhemies! Summa summarum: Hitaita ovat herrojen kiireet. Hallintovaliokunta on tätä asiaa kiirehtinyt vuonna 21. Nyt me ollaan vuodessa 24, ja vielä pitäisi tätä hanketta jatkaa tässä vuoden verran. Minä tässä ja ehkä vähän henkilökohtaisemminkin kyllä tulen vetoamaan sisäministeriin, että tätä hanketta nopeutettaisiin, jotta jo tällä vaalikaudella päästäisiin säättämään siitä, että kun törkeän rikoksen paikalta löytyy sormenjäljet, jotka todennäköisesti auttavat sen rikoksen selvittämisessä, niin nämä sormenjäljet voidaan poliisien vanhojen rekisterien lisäksi etsiä passirekisteristä, henkilökorttirekisteristä ja ulkomaalaisrekisteristä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Niemi.

14.57 Veijo Niemi ps: Arvoisa rouva puhemies! Aivan lyhyesti edustaja Zyskoviczin tähän niin sanottuun kakkosaiheeseen: varmasti aika moni rikos meillä selviäisi, jos voisimme tällaisia vertailuja tehdä.

Mutta tästä pääaiheesta, mikä nyt on käsittelyssä, hallintovaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Peltokangas toi hyvin esityksessään esille ne tärkeät ongelmakohdat, mitä meillä tässä koko ajan on ollut, ja jos nämä saadaan toteutettua, niin meillä on huomattavasti paremmin nämä asiat.

Voin tästä puhua ihan oman kokemuksen pohjalta, koska siihen aikaan olin vielä poliisihommissa, kun meillä koko ennaltaestävä ryhmä määrättiin 2015 tähän turvapaikanhakijoiden käsittelyyn, kun heitä tuli noin 34 000 pohjoisen kautta ja muun muassa meille Pirkanmaalle Sisä-Suomen poliisilaitokseen, melkoinen määrä ihmisiä. Meillä oli aivan ihmeellinen tilanne, koska valtaosalla näistä ihmisistä ei ollut mitään papereita, kaikki oli muka vahingossa tipahtanut Turkin ja Kreikan välillä mereen. Heillä tarinat olivat laidasta laitaan. Osa oli tullut esimerkiksi salamatkustajana suoraan Kreikasta rahtilaivalla Tampe-

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

reelle Alarantaan kuvitellen, että sinne olisi suora meriyhteys, sitä selvittämättä. Monet ilmoittautuivat alle 18-vuotiaiksi, koska heille oli annettu tietoa siitä, että pääsee helpommin yksin tullessa alle 18-vuotiaana, vaikka sitten myöhemmin iät olivat noin 30:tä vuotta.

Jos meillä olisi ollut Schengen-rekisteri käytössä näille, mitä me otimme, sormenjälkiä, ja kun teimme näitä turvapaikkakuulusteluja ynnä muita, moni asia olisi selvinnyt huomattavasti nopeammin, ja jos nyt hallintovaliokunnan esityksen mukaisesti nämä muutokset saadaan voimaan, niin asiat ovat paljon paremmin. Muun muassa tämä kaistanvaihto: oli todella tympäännyttävää, jos sama henkilö tuli jälleen erinimisenä itsellenikin kuultavaksi noin viidettä kertaa, ja aihe oli jälleen vaihtunut, millä perusteella hän koetti saada jäädä Suomeen. Nämä ovat ikäviä epäkohtia ja todella kalliita yhteiskunnalle. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Heinonen.

15.00 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Kuuntelin tuossa työhuoneessa edustajakollega Ben Zyskowiczin puheenvuoroa, ja hänen puheessaan erityisesti huomioini kiinnittyi näihin sormenjälkien ynnä muiden hyödyntämiseen esimerkiksi passi- ja ulkomaalaisrekistereiden suhteen.

Jäin miettimään, että kun hallintovaliokunta on tämän asian käsittelyn yhteydessä kiinnittänyt tähän huomiota, niin käytiinkö hallintovaliokunnassa keskustelua myös erilaisten sukututkimukseen perustuvien rekistereiden hyödyntämismahdollisuudesta. Meillä on Yhdysvalloista lukuisia esimerkkejä, joissa jopa vuosikymmeniä vanhoja avoimia raiskaus-, murha- ja muita rikoksia on pystytty selvittämään näiden sukututkimus-dna:han perustuvien sivustojen kautta, ja esimerkiksi Ruotsista aivan tässä hetki sitten tuli tieto, miten 20 vuotta sitten tehty julma rikos pystyttiin selvittämään. Kysyisin oikeastaan täällä paikalla olevilta hallintovaliokunnan jäseniltä, vaikkapa puheenjohtajalta tai edustaja Zyskowiczilta, oliko keskustelua genealogisen dna:n ja dna-fenotyypin hyödyntämisen sallimisesta tässä keskustelussa, jossa puhuttiin esimerkiksi näistä dna-rekistereistä tai sormenjälkirekistereistä passi- ja ulkomaalaisrekistereiden osalta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Zyskowicz. [Ben Zyskowicz: Arvoisa puhemies! Pyyysin varsinaisen puheenvuoron.] — Olkaa hyvä. [Timo Heinonen: Se tuli nopeasti!]

15.02 Ben Zyskowicz kok: Ahaa, no niin, kiitos, arvoisa rouva puhemies! Minulla taitaa edessäni olla esityslistan väärä kohta. Olen pahoillani aiheuttamastani sekaannuksesta.

Edustaja Heinosen kysymykseen vastaan, ja ihan alkuun sanon: Mikä on nykyinen systeemi? Kun Suomessa on joku rikospaikka ja sieltä löytyy sormenjälki, poliisi voi vanhoista rekistereistään katsoa sille haltijan. Eli jos on niin sanottu vanha tekijä, sormenjälki löytyy. Mutta tänä päivänä poliisi ei voi katsoa passirekisteriin, ei henkilökorttirekisteriin eikä ulkomaalaisrekisteriin, vaikka näissä rekistereissä on mahdollisesti sen rikospaikalta löytyneen sormenjäljen haltija, koska tämä sormenjälki kuuluu ihmiselle, joka ei aikaisemmin ole tehnyt sellaista, että hän olisi joutunut poliisin rekisteriin. Se, mitä hallintovaliokunta kiirehtii ja mitä itsekin kiirehdin, on siis se, että poliisi voisi ainakin törkeiden rikosten kohdalla etsiä sille sormenjäljelle haltijan myös esimerkiksi passirekisteristä, vaikka ne sormenjäljet on otettu alun perin toiseen tarkoitukseen — ja tässähän nähdään hirveitä ongelmia, mutta minä en näe, kun olen niin vahvasti sillä kannalla, että mieluummin rikos-

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

vastuu toteutuu ja poliisi saa kaikki ne toimintaedellytykset, mitkä oikeusvaltioon mielestäni sopivat ja kuuluvat.

No, nyt tullaan tähän edustaja Heinosen kysymykseen: Suoraan kysymykseen suora vastaus, että hallintovaliokunnassa ei ollut esillä dna-tietojen, mistä kai on kyse, vertaileminen, enkä tiedä, mitä kaikkia rekistereitä Suomessa on, missä näitä dna-tietoja on. Varmasti poliisilla on niitä, ja sitten kuulin äsken, että sukututkimuksen kautta niitä on paljon saatu. Mutta jatkoa silmällä pitäen en näe mitään syytä — en ainakaan tiedä mitään syytä — miksi ei jatkossa jonkun törkeän rikoksen tekopaikalta löytyvää dna-näytettä voisi katsoa olemassa olevista dna-rekistereistä. Ja vielä korostan, että eihän se kerro mitään kenenkään syyllisyydestä tietystikään, että hänen dna-näytteensä tai sormenjälkensä on rikospaikalla, mutta se hyvin todennäköisesti auttaa sen rikoksen selvittämistä ja syyllisen vastuuseen saattamista, jos nämä sormenjäljet/dna-jäljet olisivat syntyneet suunnilleen sen rikoksen tekoajanaan.

Eli kyllä, rosvot juoksevat edellä ja käyttävät kaikkia mahdollisia uuden teknologian keinoja peittääkseen jälkensä ja tehdäkseen yhä erilaisia rikoksia verkossa ja muualla, ja minun mielestäni poliiseille ja oikeusjärjestykselle kuuluvat kaikki oikeusvaltiossa sopivat keinot ja valtuudet, jotta näitä rosvoja saatetaan vastuuseen.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Heinonen.

15.05 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! En halua pitkittää keskustelua tältä osin. Haluan vain kiittää siitä, ja on hyvä, että tätä keskustelua on käyty ja tätä keskustelua avataan.

Itse tein eduskunnassa kesäkuussa hallitukselle esityksen, kirjallisen kysymyksen, genealogisten dna-tutkimusten ja dna-fenotyyppin, sukututkimus- ja dna-rekistereiden hyödyntämisestä. Koen hyvin samalla lailla kuin edustajakollega Zyskowicz tuossa vieressä, että miksi niitä ei voitaisi hyödyntää.

Meillähän on esimerkkejä myös Suomesta tietyistä rikoksista. Muistan aikanaan sellaisen rikoksen, jossa nuori tyttö oli murhattu tai tapettu, ja sitten otettiin erittäin laajat dna-näytemäärät, ja sen jälkeen ne hävitettiin. Jollain tavalla kallis työ siinä meni hukkaan. Toki syyllinen saatiin kiinni, niin kuin muutamissa muissakin. Esimerkiksi Pirkanmaalla on tehty hyvää työtä poliisien toimesta näissä.

Mutta kiitän edustaja Zyskowiczia ja hallintovaliokuntaa siitä, että nämä asiat on nostettu nyt tuossa mietinnössä esille, ja toivottavasti ne johtavat toimenpiteisiin. Jään odottamaan vastausta tähän kysymykseen genealogisten dna-tutkimusten ja dna-fenotyyppin, sukututkimusarkistojen tai dna-arkistojen hyödyntämisestä.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

12. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 27/2024 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 14/2024 vp

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 12. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 14/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Yleiskeskustelu alkaa. Esittelypuheenvuoro, valiokunnan puheenjohtaja Peltokangas, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.07 Mauri Peltokangas ps (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Ehdotetussa kansalaisuuslain muutoksessa on kysymys siitä, millaista Suomessa asumista edellytetään silloin, kun Suomen kansalaisuus myönnetään hakemuksen perusteella. Kyseessä on ensimmäinen vaihe hallitusohjelmaan kirjattua kansalaisuuslain uudistamista.

Kansalaistamisen yleisenä edellytyksenä olevaa asumisaikaa ehdotetaan pidennettäväksi nykyisestä viidestä vuodesta kahdeksaan vuoteen, mikä vastaa pohjoismaista tasoa. Asumisajaksi hyväksytään jatkossa vain oleskeluluvalla tapahtunut oleskelu. Asumisaikaan hyväksyttävien ulkomaanpäivien määrää vähennetään 365 vuorokauteen. Laista poistetaan kansainvälistä suojelua saavien asumisaikaa koskeva poikkeusperuste. Lisäksi eräiden poikkeusperusteiden osalta asumisaikaa pidennetään yhdellä vuodella. Laissa ehdotetaan säädettäväksi myös uudesta lakisääteisestä hakemusten enimmäiskäsittelyajasta, jolla edistetään kansainvälistä suojelua saavien ja kansalaisuudettomien henkilöiden kansalaisuushakemusten kiireellistä käsittelyä.

Arvoisa rouva puhemies! Ehdotetun lain tavoitteena on tiukentaa kansalaistamisen edellytyksiä hallitusohjelman mukaisesti. Tavoitteena on myös kannustaa maahanmuuttajia kotoutumaan ja pyrkiä vaikuttamaan siihen, että henkilöllä olisi kansalaisuuden saadessaan riittävät valmiudet suomalaisessa yhteiskunnassa elämiseen muun muassa kielitaidon ja oman toimeentulon näkökulmasta. Jos kansalaisuuden hakija täyttää kielitaitoedellytyksen ennen yleisen asumisaikaedellytyksen täyttymistä, hänellä on mahdollisuus kansalaisuuden saamiseen jo viiden vuoden asumisajan jälkeen. Lisäksi lain tavoitteena on mahdollistaa turvallisuuteen liittyvien riskien huomioiminen entistä paremmin, kun esimerkiksi kansalaistamisen edellytyksenä olevaa nuhteettomuutta tarkastellaan nykyistä pidemmältä aikajaksolta.

Valiokunta katsoo, että uhkien torjunnan painopiste on olennaista säilyttää kansalaisuuden myöntämisharkinnassa jälkivalvonnan sijaan. Myöntämistä edeltävän arvion merkitys korostuu myös sen vuoksi, että menetetyn kansalaisuuden voi menettää lähinnä vain maanpetos-, valtionpetos- tai terrorismirikokseen syyllistymisen tai väärin tietojen antamisen perusteella. Lisäksi jos hakija on syyllistynyt vakaviin rikoksiin oleskellessaan Suomen ulkopuolella, tiedon saaminen siitä voi kestää.

Arvoisa rouva puhemies! Asumisajan pidentämisen yhteydessä luovutaan jaottelusta yhtäjaksoiseen ja kerättyyn asumisaikaan. Tällä on tarkoitus selkeyttää lakia ja edistää asumisaikaedellytyksen mahdollisimman yhdenmukaista soveltamista. Voimassa olevan lain säännöksiä kerätystä asumisajasta on pidetty soveltamiskäytännössä vaikeaselkoisina. Valiokunta toteaa, että myös hakijan on helpompi arvioida ja ennakoida asumisaikaedellytyksen täyttymistä, kun jatkossa ei ole enää kahta vaihtoehtoista asumisajan pituutta ja laskentatapaa.

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

Mietinnössä todetaan myös, että asiantuntijakuulemisissa nousi esille huomioita, tarpeita seurata säännösten soveltamista ja arvioida uudistusten vaikutuksia niin lähetettyjen työntekijöiden ulkomaanpäivien vähentämisen kuin kansainvälistä suojelua saavien ja kansalaisuudettomien kansalaistamisen käsittelyaikojen toteutumisen osalta, kuin myös uusien asumisaikavaatimusten vaikutuksia lasten oikeuksiin ja etuihin. Seurannalla ja vaikutustenarvioinneilla voidaan arvioida, onko lainsäädännöllä saavutettu sille asetetut tavoitteet, ja havaita mahdolliset ennakoimattomat vaikutukset mahdollistaen tarvittavien korjausten ja muutosten tekeminen lainsäädäntöön.

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunta on saanut asiassa perustuslakivaliokunnan lausunnon. Sen mukaan lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Hallintovaliokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana. Mietintöön jätettiin kaksi vastalauseetta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Räsänen, Hanna.

15.11 Hanna Räsänen kesk: Arvoisa puhemies! Keskustan valiokuntaryhmä kannattaa lakiesityksen tavoitteita muuttaa kansalaistamisen säätelyä selkeämmäksi, ennakoitavaksi ja kotoutumiseen kannustavaksi. Esitystä, jossa on keskitytty vain asumisaikavaatimuksen pidentämiseen ja sen laskentatavan muutokseen, ei kuitenkaan voi kannattaa. Hallitus ei ole esityksessään perustellut, mikä voimassa olevassa kansalaisuuslaissa on vialla ja kuinka nyt esitettävät muutokset korjaisivat mahdollisia ongelmia. Hallitus ei myöskään perustele sitä, miksi kansalaistamisen kokonaisuudistusta ollaan tekemässä vaihteittain ja lakimuutosesityksiä annetaan eduskunnalle ripotellen, vaikka uudistettava laki on yksi ja sama.

Kansalaistamisessa Suomen tämänhetkinen linja Tanskaa lukuun ottamatta ei mielestämme poikkea juurikaan pohjoismaisesta linjasta. Suomen linja on tällä hetkellä samalla tasolla Ruotsin kanssa, joiltakin osin jopa tiukempi. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että meillä tiukentaminen perustuu pelkästään neljän hallituspuolueen yhteiseen tahtoon luoda mielikuvaa tiukentuvasta maahanmuuttopolitiikasta huolimatta siitä, että samalla on menossa niin sanotusti lapsi pesuveden mukana, jos asiaa katsotaan Suomen maakuvan kannalta kilpailtaessa muiden EU-maiden kanssa erityisosaajista ja muista työperäisistä maahanmuuttajista. Ajan mittaan tämänsuuntaiset lakiesitykset voivat käydä työvoimapulan pahentuessa Suomen kansantaloudelle erittäin kalliiksi.

Arvoisa puhemies! Tosiasioita ei pääse karkuun, eivätkä ne poliittisessa päätöksenteossa muuksi saisi muuttua. Suomi tarvitsee kipeästi lisää erityisosaajia ja työperäistä maahanmuuttoa. Eläköitymisen myötä työntekijäpuolan Suomessa ennustetaan pahenevan. Työttömiä suomalaisia ei ole saatu syystä tai toisesta työllistettyä. Syntyvyys on matalimmalla tasolla kuin koskaan noin 200 vuoden mittaushistorian aikana. Ekonomistien mukaan työntekijäpuola on Suomen kipeästi tarvitseman talouskasvun este. Se lopulta määrittää myös budjettileikkausten tarpeet ja hyvinvointiyhteiskuntamme tulevaisuuden.

Hallitusohjelmaan on kirjattu, että hallitus vahvistaa erityisesti korkeasti koulutettujen sekä sosiaali- ja terveydenhuoltoalan, vientiteollisuuden ja kausityöntekijöiden työperäisen maahanmuuton osalta positiivista maakuvaa. Valitettavasti niin tämän esityksen kuin monen muunkin hallituksen tekemän päätöksen kohdalla puheet ja teot ovat räikeässä ristiriidassa.

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

Valiokunnan kuulemat elinkeinoelämän etujärjestöt ja korkeakouluja edustavat tahot lausuvat yksimielisesti, että esitys on haitallinen Suomen maakuvan kannalta. Sama riski myönnetään hallituksen omissakin esityksissä. Samaan aikaan kun yritykset ja elinkeinoelämän etujärjestöt tekevät omia kampanjoitaan erityisosajien, muiden työperäisten maahanmuuttajien sekä ulkolaisten opiskelijoiden houkuttelemiseksi Suomeen, vetää hallitus heiltä maton jalkojen alta huolimatta hallitusohjelman lupauksista vahvistaa Suomen positiivista maakuvaa. Tällä hetkellä EU-maat kilpailevat erityisosajista ja työperäisistä maahanmuuttajista. Tästä syystä muun muassa Saksa on lyhentämässä kansalaistamiseen vaadittavaa asumisaikaa kahdeksasta vuodesta viiteen, kun Suomi taas tekee aivan päinvastoin.

Erityisen ongelmallisena ja outona lausunnonantajat pitivät ehdotusta, jossa asumisaikaan hyväksyttävien ulkomaanpäivien määrää vähennetään nykyisestä yli kahdesta vuodesta vain 365 vuorokauteen samalla, kun asumisaikaedellytys pidentyisi viidestä vuodesta kahdeksaan vuoteen. Ulkomailla olon syyllä, olipa henkilö lomalla tai työnantajansa komentamana tekemässä ulkomailla töitä, ei ole merkitystä. Lisäksi kansalaisuushakemuksen ratkaisua edeltävänä vuotena sallittaisiin yhteensä vain 90 vuorokautta ulkomailla oleskelua, mikä on aivan täysin kohtuuton.

Keskustan valiokuntaryhmä yhtyy lausunnonantajien jo lausuntokierroksella esittämään näkemykseen, että kansalaisuuslain muutoksen vaikutuksia on mahdoton arvioida. Kuluvan vaalikauden aikana hallitus on mitään syytä kertomatta uudistamassa kansalaisuuslakia kolmessa eri vaiheessa. Normaalisti kokonaisuudistukset on tuotu eduskunnalle yhtenä kokonaisena pakettina. Puheena olevassa esityksessä ollaan muuttamassa asumiskavaatimuksia ja asumisajan laskentatapaa. Myöhemmin hallitus on tuomassa esityksensä toimeentulovaatimuksesta sekä niin sanotusta kansalaisuuskokeesta. Kuten edellä on jo todettu, eivät lainvalmistelijat osanneet sanoa, miksi niistä ei voida samassa yhteydessä keskustella tai mitä niistä on tulossa eduskuntaan.

Tässä tilanteessa eduskunnalla on täysin mahdotonta muodostaa kokonaiskäsitystä kansalaisuuslain uudistamisen vaikutuksista esimerkiksi Suomen maakuvaan kovassa kansainvälisessä kilpailussa. Pidämme hallituksen toimintaa käsittämättömänä ja eduskunnan arvovallan vähättelynä. Kansalaistamisen uudistuksen toisen ja kolmannen vaiheen esitykset on määrä antaa eduskunnalle ensi kevääseen mennessä. Siksi emme katso olevan perusteita, miksi hallitus ei voisi antaa eduskunnalle kansalaisuuslain uudistusesitystä kokonaisuudessaan samassa hallituksen esityksessä varsinkin, kun hallituksen esityksessä ja lausuntopalautteenkin nojalla on olemassa riski Suomen maakuvan rapautumisesta entistään.

Tulemme esittämään toisessa käsittelyssä lakiehdotuksen hylkäystä ja tulemme esittämään myös kaksi lausumaa tähän lakiin. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Peltonen.

15.17 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Nykyistä kansalaisuuslakia ollaan muuttamassa kuluvalla vaalikaudella pääministeri Orpon hallituksen toimesta kolmessa eri osassa. Näistä kansalaisuuslain muutoksista eduskunnalle on nyt annettu ensimmäinen hallituksen esitys, jossa muun muassa kansalaisuuden saamisen edellytyksenä olevaa yleistä asumisaikaa pidennetään. Valiokunnan puheenjohtaja jo esittelikin kattavasti hallituksen esityksen muita keskeisiä muutoksia, enkä lähde niitä tässä yhteydessä enää toistamaan.

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

Hallituksen kansalaisuuslain uudistuksen pilkkominen kolmeen osaan on ongelmallista, sillä eduskunnan on erittäin vaikeaa, ellei mahdotonta, arvioida muutosten kokonaisvaikutuksia. Myös eduskunnan perustuslakivaliokunta huomauttaa lausunnossaan nyt käsitellyssä olevista kansalaisuuslain muutoksista, että laajojen lainsäädäntökokonaisuuksien pilkkominen pienempiin osauudistuksiin on omiaan heikentämään eduskunnan edellytyksiä saada tarpeellisia tietoja uudistuksen kokonaisvaikutuksista.

Perustuslakivaliokunta on korostanut, että valtioneuvoston tulisi pyrkiä kuvaamaan peräkkäisten muutosten muodostamaa kokonaisuutta ja ehdotusten mahdollista yhteisvaikutusta. Nyt käsitellyssä olevassa esityksessä tätä ei riittäväällä tavalla nähdäkseni tehdä. Me sosiaalidemokraatit pidämme tätä hallituksen menettelyä ongelmallisena. Kansalaistamisen edellytysten kiristäminen erityisesti asumisaikaedellytyksen ja hyväksyttävien ulkomaanpäivien osalta on useissa valiokunnan asiantuntijalausunnoissa arvioitu vaikuttavan kielteisesti Suomen maakuvaan ja houkuttelevuuteen kansainvälisten osaajien silmissä. Kilpailu osaajista kiihtyy myös Euroopassa, ja esimerkiksi Saksa on juuri tekemässä omaan kansalaisuuslain asumisaikaedellytykseensä täysin päinvastaisen muutoksen. Asumisaikaedellytyksen pidentäminen näin merkittävästi ja toisaalta hyväksyttävien ulkomaanpäivien määrän vähentäminen nähdään erityisesti elinkeinoelämän taholla heikentävän Suomen kilpailukykyä sekä Suomen veto- ja pitovoimaa kansainvälisten osaajien silmissä. Nykyisessä taloudellisessa tilanteessa Suomen arvioidaan yleisesti tarvitsevan enemmän työperäistä maahanmuuttoa tulevinä vuosina ja keinoja työperäisen maahanmuuton edistämiseen.

Hallituksen esityksessä sinänsä myönteistä on niin sanotun kielitaitopoikkeaman säilyminen kansalaisuuslaissa jatkossakin. Jatkossakin kansalaisuus on mahdollista saada yleistä asumisaikaedellytystä lyhyemmässä ajassa kielitaitovaatimusten täytyttyä. Hallituksen esityksessä kielitaitopoikkeamaa kuitenkin heikennetään, sillä kielitaitoedellytysten täyttävältä vaaditaan jatkossa viiden vuoden asumisaikaa nykyisen neljän vuoden sijaan. Tämän muutoksen kannustinvaikutusta on kritisoitu eräissä valiokunnan asiantuntijalausunnoissa. Hallintovaliokunnan käsittelyn ja asiantuntijakuulemisten jälkeenkin epäselväksi on jäänyt, mihin todelliseen ongelmaan hallitus puuttuu nyt esittämillään kansalaisuuslain muutoksilla. Kansalaisuuden saaminen ei tälläkään hetkellä ole mikään automaatio, ja esitettyjen kiristysten suurena riskinä on Suomen vetovoiman ja pitovoiman heikentäminen kansainvälisten osaajien silmissä.

Tulemme tämän hallituksen esityksen toisessa käsittelyssä, sen yhteydessä, esittämään tai kannattamaan lakiehdotusten hylkäämistä.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 27/2024 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisälön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

13. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on perjantaina 28.6.2024 klo 10.00. Täysistunto lopetetaan klo 15.21.

Pöytäkirja PTK 71/2024 vp

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Antti Pelttari